RIIGIHANGETE SEADUS

Pakkujad võivad hakata ärisaladustega liialdama

Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonna nõunik **Mario Sõrm** usub, et ettevõtjad määratlevad enda ärisaladusi mõistlikult. ▶ 4–5

Äripäev

Ausalt ja kartmatult

Esmaspäev, 14. august 2017 nr 142 (5740) **3 eurot**

ALG KINNISVARA

TEIGARI TEE 26, VIIMSI
MÄNNIMETSAS ASUV MEREVAATEGA PAARISMAJA

HINNAD ALATES 265 000 €
KORTER 151,3 m², KRUNT 2931 m²

VIIMASED KORTERID
NIIDU TEE 1 ja 2
RIDAMAJAD JÄRVEKÜLAS, RAE VALD

HIND 165 000 € / KORTER 100 m²

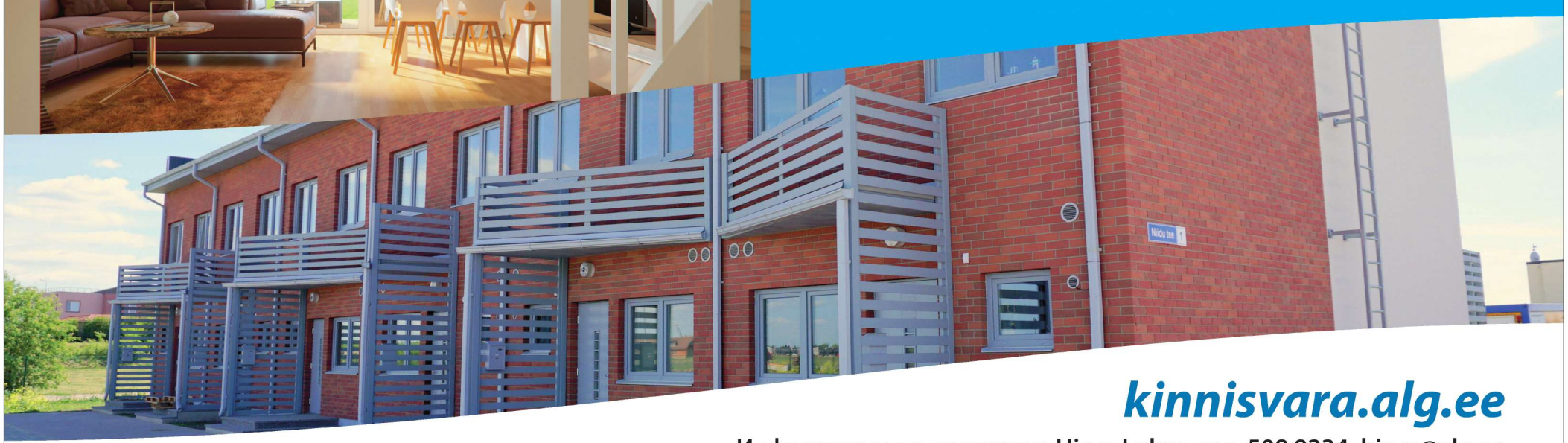

kinnisvara.alg.ee

Информация по продажам Hirvo Lukas, тел. 508 9234, hirvo@alg.ee

ARCO VARA

NÕUSTAME JA VAHENDAME KINNISVARA INVESTEERINGUID

MÜÜA LAO- JA BÜROOHOONE

Luite 19a, Kesklinn

Must maja 975 m²
Hall maja 935 m²

Tootlus 8,8 %

1 430 000 € + KM

Müügiinfo:
Reimo Simsalu
+372 5330 5313
reimo.simsalu@arcovara.ee

MÜÜA HEA ASUKOHAGA ÄRIPINNAD

Pärnu mnt 139e/2

Üldpind 2592 m²

Tootlus 6,5 %

3 880 000 € + KM

N116 ÄRIMAJA

Suurepärase asukohaga ärihoone Tallinnas Lauluväljaku kõrval!

Müügiinfo:
Kaarel Paap
+372 5332 2451
kaarel.paap@arcovara.ee

www.arcovara.ee/n116

ARVAMUSFESTIVAL

Alati ei pea ahnus olema edasiviiv jõud

Mõni teeb äri lusti pärast, ja ikka tuleb välja suurfirma, samas kasumita ei saa, sest muidu pole mänguruumi, lahkas presidendi majandusnõunik **Heido Vitsur** Paide arvamusfestivalil kapitalismi olemust. ▶ 10

INVESTOR

Investor Toomas otsib kokkuhoiukohti

Investor Toomas võttis ette oma viimaste aastate kulud teenustasudele ja võrdles, kas oleks targem olnud kaubelda Swedbanki asemel hoopis LHV teenuseid kasutades. Plusse ja miinuseid jagus mõlemale pangale. ▶ 18-19

PANE TÄHELE

Äripäev ilmub suvel kolm korda nädalas

26. juunist kuni 18. augustini ilmub Äripäev esmaspäeval, kolmapäeval ja reedel.

Veebilehel **www.aripaev.ee** värsked majandusuudised iga päev!

Äripäev

Ausalt ja kartmatult

PÄEVA TEGIJA ▲

Taavi Rõivas hakkas ettevõtjaks

Endine peaminister, Reformierakonna eksjuht **Taavi Rõivas** on asutanud osaühingu Inspiring Minds, kus ta on ainuosanik ja ainus juhatuse liige. Ettevõtte tegevusalaks on märgitud ärinõustamine jm juhtimisalane nõustamine. Rõivas ütles, et ettevõtte fookus on suunatud Eestist väljapoole, muu hulgas lootuses inspireerida teisi Eesti kogemuste ja edulugudega. Äripäeval on ettevõtlike inimeste üle alati hea meel, õnn kaasa!

▶ Loe lisaks lk 2

Esmaspäev, 14. august 2017
nr 142 (5740) **3 eurot**

EUR/USD	USD/EUR	EUR/SEK	EUR/RUB	NordPool	Euribor
1,1732 ▲	0,8524 ▼	9,5680 ▲	70,2875 ▲	34,69 ▲	-0,271 ▲

SEADUS

Restart riigihangetele

Juba septembris hakkab kehtima uus riigihangete seadus, mis toob riigihangete eksperdi Kristina Laarmaa sõnul endaga kindlasti kaasa hankevaidluste arvu kasvu. ▶ 4-5

▲ **TGS Balticu vandeadvokaat ja riigihangete ekspert Kristina Laarmaa.** FOTO: ANDRES HAABU

LÜHIDALT

Enim kallineb lendamine järgmisel aastal Ida-Euroopas

GBTA Foundation ja Carlson Wagonlit Travel koostasid järgmise aasta reisiteenuste globaalse hinnaprognoosi, mille järgi on järgmisel aastal oodata reisiteenuste ligi 4protsendilist kallinemist.
Lennupiletite hind tõuseb prognoosi järgi järgmisel aastal üle kogu maalima 3,5 protsendi võrra. Euroopas on oodatav hinnatõus suurim, kusjuures Ida-Euroopas tõuseb hind 7,1 protsenti ja Lääne-Euroopas 5,5 protsenti. Ida-Euroopa hinnatõusu põhjused on vähene konkurents ja 2018. aasta jalgpalli MM Venemaal. Aasia ja Põhja-Ameerika suunal jääb hinnatõus paari protsendi piiresse.
Majutus kallineb järgmiseks aastaks 3,7 protsenti. Euroopas tõusevad hinnad enim: Ida-Euroopas 6,6 protsenti, Lääne Euroopas 6,3 protsenti ja Norras 14 protsenti.

▲ Taavi Rõivas on nüüd ettevõtja nagu tema elukaaslane Luisa Värk, koos asutasid nad hiljuti ka MTÜ. FOTO: RAUL MEE

NÕUSTAMISTEENUS

Taavi Rõivas hakkas ettevõtjaks

PIRET REILJAN
piret.reiljan@aripaev.ee

Endine peaminister ja Reformierakonna eksjuht Taavi Rõivas asutas augusti alguses osaühingu Inspiring Minds, kus ta on ainuosanik ja ainus juhatuse liige.

Ettevõtte tegevusalaks on äriregistris märgitud ärinõustamine jm juhtimisalane nõustamine.

Rõivase sõnul on tema ettevõtte tegevus suunatud piiri taha.

Eesti edulugude eksport

"Asutasin ettevõtte konsultatsiooniteenuse osutamiseks. Esialgu on tegemist pigem hobiga, plaanid on tagasihoidlikud," rääkis Rõivas. Ta lisas, et ettevõtte fookus on suunatud Eestist väljapoole, muu hulgas lootuses inspireerida teisi Eesti kogemustest ja edulugudest.

> **Esialgu on tegemist pigem hobiga, plaanid on tagasihoidlikud.**
>
> Taavi Rõivas

Rõivas tõstis oma uue ettevõtte kõrval esile, et asutas koos elukaaslase Luisa Värgiga hiljuti ka perekondliku heategevusfondi, mille eesmärk on toetada Eesti lastele võimaluste pakkumist. "Ka fondi plaanid on esialgu tagasihoidlikud, kuid loodame anda oma väikese panuse tublide noorte aitamiseks," ütles Rõivas. Fondi nimi on Luisa ja Taavi Rõivase Fond MTÜ.

Rõivas on varemgi ettevõtte osanik olnud, kuid see ettevõte ei alustanud kunagi majandustegevust.

Nimelt asutas Rõivas koos erakonnakaaslase Remo Holsmeriga 2004. aastal OÜ Gentle Touch, mis aga kümne aasta jooksul tegevust ei alustanudki ja likvideeriti omanike otsusel 2015. aastal. Ettevõtte põhitegevusala pidanuks olema eeterlike õlide tootmine.

Gentle Touchi juhatuse liige oli Rõivase ema, looduskosmeetikaettevõtte OÜ Ingli Pai asutaja Tiina Lillep.

Taavi Rõivas on praegu muu hulgas riigikogu aseesimees.

OÜtamise teema

Rõivase elukaaslasele Luisa Värgile kuulub OÜ Noodivõti, kuid Värk on mulluse majandusaasta aruande esitamisega hiljaks jäänud ehk pole aruannet veel esitanud.

2015. aastal kirjutas Äripäev Noodivõtme 2014. aasta aruande põhjal, et Värk endale oma OÜst palka ei maksa, samuti ei võtnud Värk ettevõttest dividende. Küll aga hakkas Värk endale töötasu maksma 2015. majandusaastal ja tegi seda kokku 6000 eurot ehk keskmiselt 500 eurot ühe kuu kohta.

Need kajastused tekitasid diskussiooni nn OÜtamise teemal ehk panid küsima, kas ühe mehe või naise ettevõtted peaksid omanikule palka maksma või mitte. Toonane maksuameti juht Marek Helm ütles, et selle üle, kui palju ettevõtja endale palka maksab, otsustab ettevõtja ise.

TULEMUS

Ossipenko tänavapuhastajast on saanud tavaline ettevõte

KOIT BRINKMANN
koit.brinkmann@aripaev.ee

Aastate eest suuresti korrumpeerunud Kohtla-Järve linnavalitsejate toel väga rentaablilt toimetanud Ida-Virumaa kommunaalärikuninga Nikolai Ossipenko ettevõte N&V teenis mullu üsna vähe kasumit.

Ettevõtte konsolideeritud müügitulu oli eelmisel aastal 18 miljonit eurot, samas kukkus OÜ N&V kasum 22 000 eurole. Veel 2015. aastal oli kasum ligi 283 000 eurot ning seda 15 miljoni eurose käibega. Jaotamata kasumit oli kogunenud eelmise aasta lõpu seisuga ligi 13 miljonit eurot.

Meenutame aga ka aastatetaguseid tulusamaid aegu. Näiteks 2007. aastal teenis tollane aktsiaselts N&V 7,44 miljoni eurose käibe juures 610 000 eurot kasumit ning 2009. aastal oli kasum 844 000 eurot ja seda 6,8 miljoni eurose müügitulu juures.

N&V-le kuulub enamusosalus ka ASis Uikala Prügila, mille tegevdirektor on eelmise aasta sügisest korruptandist endine keskerakondlane ja Kohtla-Järve linna pikalt juhtinud Jevgeni Solovjov.

◀ Ida-Virumaa suurärimehe Nikolai Ossipenko firma N&V kontor Jõhvis. FOTO: ANDRAS KRALLA

Just Solovjovi roll oli võtmetähtsusega N&V enneolematule kasumlikkusele kaasaaitamisel. Solovjov sattus koos Ossipenkoga lõpuks kaitsepolitseiameti uurimise alla, sest N&V hankevõidud Kohtla-Järvel olid saadud linnapea ja ärimehe omavaheliste kokkulepete tulemusel. See oli räige korruptsioon kõige ehedamal kujul, mille tulemusel varastati linnaelanike rahakotist ligi miljon eurot.

Kriminaalasja uurimise käigus selgitati välja, et Kohtla-Järve linn maksis tänavate auguremonditööde aktides esitatud valeandmete tõttu Ossipenko firmale üle 850 000 euro enam, kui N&V-l olnuks õigus saada.

Koos Solovjoviga jäi kohtus süüdi ka endine aselinnapea Jüri Kollo.

Linnavalitsus ei esitanud aga mingit nõuet Ossipenko firma vastu. Praeguseks on Kohtla-Järve linnavalitsus küll suuresti avalikkuse survel esitanud 210 000 euro suuruse kahjunõude Solovjovi vastu, kuid kohtust kehva tervise tõttu pääsenud Ossipenko paistab olevat teinud hea tehingu.

22

tuhat eurot oli eelmisel aastal OÜ N&V kasum, 2015. aastal oli see 283 000 eurot.

AKTIIVNE KOHTUMINE!

Meie keha vajab liikumist. Pidage loomingulisi ja aktiivseid kohtumisi toolidega, mis võimaldavad istuda erinevates asendites. Kehaline liikumine paneb ka mõtted paremini liikuma ja tulemuseks on lennukamad ning unikaalsemad ideed. Tutvuge ergonoomilise sisustusega nii kontorisse, kooli, lattu kui ka tööstusele ajtooted.ee.

6000 270 **ajtooted.ee**

ÜLLATAVALT PALJU™

toimetaja Viivika Rõuk
tel 667 0111
toimetajad@aripaev.ee

SEADUS

Uue hanke-seaduse valud ja võlud

Septembris hakkab kehtima uus riigihangete seadus, mis TGS Balticu vandeadvokaadi ja riigihangete eksperdi Kristina Laarmaa sõnul toob endaga kindlasti kaasa hankevaidluste arvu kasvu.

URMO ANDRESSOO
urmo.andressoo@aripaev.ee
Äripäev

Muudatusi on uues seaduses palju. Rahandusministeeriumi halduspoliitika asekantsler Raigo Uukkivi on Äripäevale öelnud, et uus seadus on suur samm edasi, andes juurde hulga võimalusi riigihangete kiiremaks, paindlikumaks ja paremaks korraldamiseks. Seda, kas samm astuti õiges suunas, on Laarmaa sõnul küsitav.

Üheks olulisemaks muudatuseks peab Laarmaa pakkumuste konfidentsiaalsuse kärpimist. Kui varem jäid kõik pakkumused, sh võitja oma, saladuseks ja avalik oli vaid pakkumuste hind, on 1. septembrist pakkumused salastatud vaid seni, kuni hankija on võitja välja valinud. Pärast seda on kogu pakkumuse sisu, mida ettevõtja pole eraldi ärisaladuseks tembeldanud, teistele hankes osalejatele tutvumiseks avalik.

Uus süsteem võib tekitada probleeme nii era- kui ka riigisektorile, kinnitas Laarmaa. Näiteks peab ettevõtja hakkama Laarmaa kinnitusel põhjendama, miks ta soovib mingit osa pakkumuses ärisaladusena käsitada. "Ärisaladusena saab üldiselt käsitada teavet, mis on salajane – pole üldteada ega kergesti kättesaadav, millel on majanduslik väärtus oma salajasuse tõttu ja mille suhtes on ettevõtja rakendanud meetmeid teabe salajas hoidmiseks, näiteks märgistades teabe ärisaladuseks," kirjeldas Laarmaa.

Kuna hangetel osalejatel tekib kindlasti kihk kõikvõimalik info ärisaladuseks tembeldada, on vaja kedagi, kes hindaks, kas põhjendused ka vett peavad. Laarmaa sõnul jääb õhku küsimus, kellel võiks selline pädevus olla. "Hankijal on pakkuja äritegevuse üksikasju tundmata seda väga keeruline teha," nentis Laarmaa ja lisas, et kuigi hankijal lasub kohustus avaldada avaliku teabe seadusele tuginedes infot, on tal keelatud pakkuja ärisaladust kahjustada. "Seejuures võib ärisaladuse rikkumine kaasa tuua isegi kahjuhüvitusnõude hankija vastu," tõdes ta.

150 000

eurot on uus riiklik piirmäär ehitustöödele, millest suurema maksumusega hangetel saab ettevõtja oma patte heastada.

> **Edaspidi on piltlikult öeldes mustal lambal võimalik end puhtaks pesta ja hankest kõrvaldamist vältida, öeldes, et pakkuja on eelneva pahateo heastanud.**
>
> **riigihangete ekspert Kristina Laarmaa**

Sestap soovitabki Laarmaa ettevõtjatel meeles pidada, et kõik, mis pole ärisaladuseks märgistatud, on pärast konkurentidele kättesaadav. Samuti märkis ta, et sügisest ei tehta eduka pakkumuse valiku otsust hankemenetluse lõppfaasis, vaid suhteliselt alguses – pärast pakkumuste vastavuse kontrolli. "Seega võib pakkumuse konfidentsiaalsus hankemenetluses ilma ärisaladuse märketa olla ajaliselt väga üürike," möönis Laarmaa.

Laarmaa sõnul võib loota, et uue seadusega kaasnev pakkumuste laiaulatuslikum avalikustamine võib aidata hankeotsuseid paremini vaidlustada. Praegu on kaebaja õigusi väga raske kaitsta, kui kaebajal on kahtlus konkurendi pakkumuse nõuetele mittevastavuses. "Piltlikult öeldes tuleb kaebus pimesi, tulistades kaebaja kahtluste pinnalt, sest konkurendi pakkumus jääb kaebajale kättesaamatuks," illustreeris Laarmaa.

Ainult praktika saab tema sõnutsi kinnitada, kas uus seadus teeb hankevaidlused lihtsamaks või läheb hoopis lahti massiline pakkumuste ärisaladusena tähistamine.

Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonna nõuniku Mario Sõrme sõnul oli konfidentsiaalsuse vähendamine kõigi osapoolte suur soov.

"Järgime sama põhimõtet, mis konkurentsiseaduses ärisaladuse kohta on sätestatud ja ma ei näe siin probleemi," tõdes ta, viidates konkurentsiameti ja teiste järelevalveasutuste praktikale. "Nemad teevad ka järelevalveotsuseid, kust käib läbi üsna palju ettevõtjate ärisaladusi. Ka seal määratleb pakkuja põhjendatult enda ärisaladuse ära ja ärisaladusega info jäetakse avalikust dokumendist välja," jätkas ta ja lisas, et kui see põhimõte töötab järelevalves, siis ei näe ta põhjust, miks see ei peaks töötama riigiametite puhul.

Üldjuhul usub Sõrm, et ettevõtjad määratlevad ärisaladusi mõistlikult. See ongi süsteemi efektiivse töötamise alus, märkis ta. "Ilmselt ei hakka hankija üksipulgi hindama, mis täpselt on ärisaladus ja mis ei ole," möönis ta ja lisas, et see on konfidentsiaalsuse kärpimisest tulenev paratamatus. "Loodusseadust väga ei muuda," tõdes Sõrm.

Patud hankija lunastada

Teine uus instrument, millega tuleb hangetel sügisest kokku puutuda, on heastamine. "Edaspidi on piltlikult öeldes mustal lambal võimalik end puhtaks pesta ja hankest kõrvaldamist vältida, öeldes, et pakkuja on eelneva pahateo heastanud. Hankija peab otsustama, kas ikka on ja kui hästi," selgitas Laarmaa.

See aga võib tekitada Laarmaa sõnul olukorra, kus hankijad langetavad sama pakkuja sama rikkumise kohta erineva otsuse.

Ta toonitab, et heastamise võimalus hakkab eksisteerima vaid mahukates, üle rahvusvahelise piirmäära riigihangetes. Seda selleks, et väiksematel hangetel hankijaid lisakoormusest ja -vastutusest säästa, möönis Laarmaa. Ometi tõstatab selline asjade korraldus tema hinnangul põhimõttelise küsimuse – kas tõesti on just mahukamates hangetes oluline võimaldada osalemist pakkujatele, kel esineb mõni kõrvaldamise alus, ent väiksematelt hangetelt tuleb sellised pakkujad kõrvaldada?

"Pakkujad peaks juba pakkumuse esitamisel välja tooma asjaolud, mis kinnitavad, et pakkuja on heastamismeetmeid rakendanud – hankemenetluse hilisemas etapis pakkuja enam heastamisele tugineda ei saa," soovitas Laarmaa, kuid möönis et see, kui detailselt pakkuja enda heastamismeetmeid tõendama peab, on vaieldav.

Seda, et heastamise kaudu võiks ebakõla tekkida, rahandusministeeriumi nõunik Mario Sõrm probleemiks ei pea. "Erinevatel hankijatel on erinev valulävi ja erinevad arusaamad sellest, millised meetmed on piisavad," selgitas ta ja lisas, et see, et eri hankijad jõuavad eri hangetes eri järelduseni, on paratamatus.

Samuti ei näe Sõrm midagi halba selles, kui sellistele juhtumitele hakatakse tähelepanu juhtima. "Ehk viikski see heastamispraktika kinnistumise ja ühtse standardi tekkimiseni – meil pole enne seda instrumenti olnud," kommenteeris ta.

Alusetute süüdistuste oht

Kolmas muudatus, mis võib üksjagu segadust külvata, on pakkuja hankest kõrvaldamine eelnevate hankelepingu rikkumiste tõttu, seda kas hankelepingu olulise või pideva rikkumise, ülesütlemise, hinna alandamise, kahjuhüvitise või leppetrahvinõude pärast.

Esmavaatlusel täiesti põhjendatud sättena näiva pügalaga kaasneb aga Laarmaa sõnul oht, et üks kade pakkuja hakkab teise peale põhjendamata kaebusi esitama.

"Selliseid kaebusi ei tohiks hankija jätta tähelepanuta, ent peaks kriitiliselt suhtuma kaebaja esitatavasse tõendusmaterjali," märkis Laarmaa. "Eriti ehitussektoris on tõsiasi, et valdaval osal pakkujatest võib minevikus leida mõne hankelepingu, kus hankija on pakkuja suhtes õiguskaitsevahendeid rakendanud," lisas ta. Sestap ei tohikski Laarmaa sõnul hankija takerduda ühte rikkumisse, vaid peaks kaaluma pakkuja lepingurikkumise raskust, võrdlema seda teiste pakkujate ajalooga ning alles siis otsustama, kas pakkuja hankelt kõrvaldamine on põhjendatud karistus.

Sõrm toonitas, et tegu on vabatahtliku kõrvaldamise alusega. "Hankija ei pea varasema hankelepingu rikkumise pärast pakkujat kõrvaldama. See on täielikult hankija otsustada," sõnas Sõrm ja lisas, mõneti on see ka hea, kui üks pakkuja teise peale kaebama läheb – see annab hankijale võimaluse teha informeeritud otsus. "See, et selline naabrivalve toimib, on minu arvates riigihankemaastikule pigem hea," lisas ta.

Seda, kas ja kui palju võiks riigihangete vaidluste arv sügisel kasvada, pole Sõrme

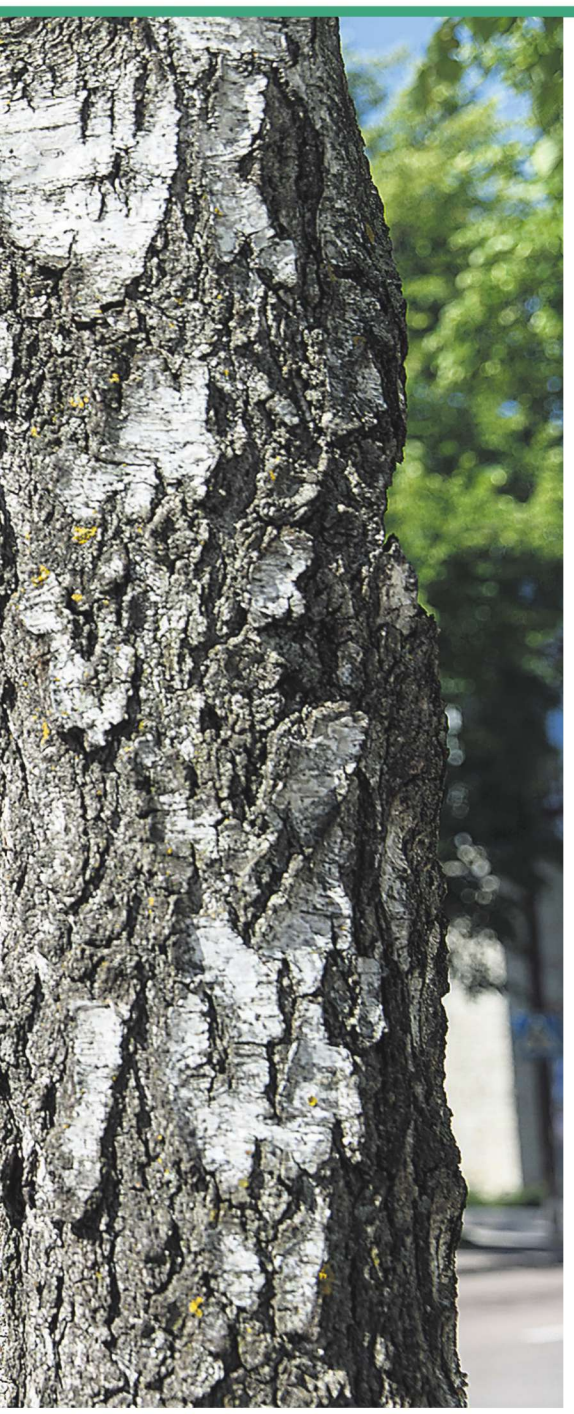

ASi Helmes partner ja avaliku sektori ärivaldkonna juht Tarmo Kiivit peab uue seaduse puhul positiivseks, et bürokraatiat jääb vähemaks. FOTO: ANDRAS KRALLA

Rahul, kuid mitte täielikult

IT-firma AS Helmes partneri ja avaliku sektori ärivaldkonna juhi Tarmo Kiiviti sõnul on uus seadus samm õiges suunas, kuid parandamisruumi oleks tema sõnul veelgi.

Positiivseks peab Kiivit bürokraatia vähenemist. Kui seni on riigihanke pakkumuse esitamiseks olnud vaja täita terve rida vorme ja kinnitusi, siis uus seadus võimaldab anda need ühekordselt ning pakkuja saab keskenduda sisulise pakkumuse koostamisele, tõi Kiivit näiteks.

Samuti hindab ta seda, et septembrist pannakse hankepakkumuste hindamisel enam rõhku kvaliteedi mõõtmisele. "Senini on väga palju hankeid tehtud põhimõttel, et soovime kvaliteetset teenust, aga hindame ainult madalaimat hinda," nentis Kiivit ja lisas, et uus seadus annab hankijale võimaluse kombineerida erinevaid kvalitatiivseid hindamiskriteeriume.

Kiiviti sõnul on viimastel aastatel koostöö erasektori pakkujate ja suuremate hankijate vahel tõhustunud, mistõttu on tekkinud hangete korraldamiseks ka praktilised materjalid, nagu lepingu põhjad, soovitused soodsaima lahenduse hankimiseks. Kiiviti sõnul tegi Eesti Infotehnoloogia Liit ka ettepaneku muuta nimetatud tüüplepingute kasutamine tarkvarahangetes kohustuslikuks, kuid ettepanekut seadusesse ei lisatud.

> **Senini on väga palju hankeid tehtud põhimõttel, et soovime kvaliteetset teenust, aga hindame ainult madalaimat hinda.**
> Tarmo Kiivit

Headmeelt oleks ettevõttele teinud Kiiviti sõnul ka see, kui oleks seadusesse kirja saanud põhimõte, et hankija võtaks tarkvara hankimisel arvesse kogu elutsükli kulud. Nimelt tekib Kiiviti sõnutsi enamik kulusid alles pärast tarkvara kasutuselevõttu.

"Tarkvarahangetes on väga levinud raamlepingu tüüpi hanked, kus lepingu saamiseks hinnatakse tunnihinda, teenust aga ostetakse fikseeritud hinnaga hankelepingutega," selgitas ta ja lisas, et seetõttu on turul tekkinud olukord, kus raamlepingus fikseeritud tunnihinnad on tegelike arendusteenuse turuhindadega vastuolus. Sestap olekski nad Kiiviti sõnul tahtnud näha, et alampakkumusi puudutav oleks konkreetsemalt ja täpsemini lahti kirjutatud.

sõnul ministeerium prognoosinud. "Tegelikult on vaidluste arv võrreldes hangete koguarvuga väike," tõdes ta ja lisas, et ajakirjanduses räägitakse teenimatult, nagu toimuks vaidlustamine kogu aeg. "Ei arva, et see arv peaks kasvama, kuid ei oska ka kõiki nüansse ette näha," möönis Sõrm, kelle sõnul saab järeldusi teha 2–3 aasta pärast.

Teine ring uuel aastal

Mitu muudatust, näiteks alltöövõttu ja põhjendamatult madalat maksumust puudutav, jõustuvad alles 2018. aastal, et nii pakkujatel kui ka hankijatel oleks aega uue seadusega kohaneda. Siiski märgib Laarmaa, et juba septembris peavad ettevõtjad arvestama sellega, et hankijad hakkavad neilt küsima rohkem selgitusi maksumuse kohta. Seda juhul, kui maksumus on järgmisest vähemalt 10% või teiste pakkumuste keskmisest üle 20% madalam.

Tasub ka ära märkida, et uus riiklik ehitustööde piirmäär on 250 000 euro asemel 150 000 eurot. "Võib eeldada, et hankijate halduskoormus kasvab oluliselt pakkujatelt selgituste küsimisel," hindas Laarmaa.

KOMMENTAAR

Faciotamine jääb

KRISTINA LAARMAA
TGS Balticu vandeadvokaat

Uue seaduse ettevalmistamisel kuuldus mitmelt hankijalt soov teha lõpp nn faciotamisele, kus samad isikud jätavad endast maha tühje juriidilisi isikuid, kes hankelepinguid täita ei suuda. Hangetega omandatud vara ja referentsid tõstetakse aga jagunemise või ettevõtte üleandmise teel uude, puhtasse ühingusse.

Paraku ei tee ka uus seadus nn faciotamisele lõppu, kuna näiteks kriminaalkaristus ei lähe ka uue seaduse järgi üle uuele ühingule, kes on omandanud endise ühingu vara ja referentsid.

Abiks ei ole siin ka see, et uue seaduse järgi kontrollitakse kõrvaldamise aluseid, sealhulgas karistatust pakkujaks mitteolevatel isikutel, kelle vahenditele pakkuja tugineb, sest senikaua kuni on tsiviilõiguslikult võimalik eraldada ühingu tõrvatilk (nagu kriminaalkaristus ja sellega kaasnevad tagajärjed) ühingu meepotist (referentsid, töötajad, varad ja lepingud), ei tule ka faciotamisele lõppu.

toggl

Toggl is a fast-growing group of 3 cloud service companies planning to take over the world. Founded and headquartered in Tallinn, we are an international team of 70. Most of our team members of 20 nationalities work remotely.

Biggest markets for Toggl are in the US, Canada, UK and Australia, providing the majority of 10M$+ revenues of 2017. We're profitable with a healthy margin and built with no outside investments.

Join us as a

Chief Accountant!

In Toggl you will:
- Manage daily accounting of Toggl Group companies – Toggl, Teamweek and Hundred5;
- Lead the team of accountants in Toggl;
- Work with management - budgeting, KPI overviews, cash balance analysis;
- Manage cooperation with auditors and accounting service providers for Toggl subsidiaries in the US and Ireland;
- Perform monthly reports, such as income statement, cash flow, profit-loss statement;
- Compile annual reports and perform consolidation procedures;
- Monitor expenses, analyze revenues and customer base;
- Handle complex taxation issues such as transfer pricing and a multinational team;
- Taxation reporting;
- Compile and update financial policies and procedures.

We expect you to have:
- 5+ years work experience as an accountant, preferably in an international environment;
- Clear understanding of Estonian accounting regulations and taxation system;
- Experience with IFRS and Big Four auditors;
- Really good English and a degree in Finance/Economics;
- Positive attitude towards travel;
- Interest in new technologies and new ways of doing things;
- Willingness to learn and develop as a human being.

Toggl offers:
- Trust and responsibility with clear goals and a path for advancement;
- Support for professional and personal development;
- Best company culture in Estonia with no micromanaging bosses and no office politics;
- Smart and ambitious colleagues from all over the world;
- Cozy office in central Tallinn and remote-friendly environment;
- Monthly salary of 3200€ (gross) and a lot of perks.

Come forward, this is a chance of a lifetime! Take a short test at **jobs.toggl.com/chiefaccountant** and we'll continue from there.

Applications are welcome until **August 31st.**

HANGE

Riik võtab hiiglaslikule IT-projektile uued arendajad

Sotsiaalministeerium loobub pikalt veninud IT-süsteemi SKAIS2 praegusest arendajast ja teeb uue hanke, juba üle 8 miljoni euro neelanud tööd nõuavad lisaks vähemalt 10 miljonit ja tööde lõpuni läheb veel aastaid.

▲ Sotsiaalministeeriumi asekantsler Ain Aaviksoo ütles, et projekti senise tempoga ei saanud rahule

MÄRT BELKIN
mart.belkin@aripaev.ee
Äripäev

SKAIS2, sotsiaalkindlustusameti teine ehk uus infosüsteem on arenduses olnud pikalt. Projekt on keerukas, selle kaudu peaks käima pea kõik sotsiaalvaldkonda puudutav. Süsteemil on kokku rohkem kui 700 000 klienti töövõimetuspensionäridest lapsepuhkusel olevate vanemateni.

Seni on süsteemi arendanud soomlaste IT-firma Tieto. Kolm aastat tagasi käivitunud arenduses lõi algul kaasa ka kunagiste Hansapanga IT-võlurite firma Icefire, ent nemad lahkusid poole projekti pealt, kui raskused olid juba ilmselged. Aastal 2014 oli plaan aga selge – lepingu maksumus on umbes 7,1 miljonit eurot ning asi peab valmis olema juunis 2016. Praegu, rohkem kui aasta hiljem, pole süsteem kui tervik endiselt valmis – hoolimata sellest, et vahepeal pikenes tähtaeg 2017. aasta jaanuarini. Aasta alguses oli sotsiaalministeerium sunnitud nentima, et ka see tähtaeg polnud realistlik. Nii arendaja kui ka riik on projekti keerukust alahinnanud, ütles toona ministeeriumi e-teenuste arengu ja innovatsiooni asekantsler Ain Aaviksoo.

> Tihti on suurte projektide läbiv risk inimlik optimism – loodetakse, et mahuka projekti detailset käekäiku on võimalik 2-3 aastat ette näha.
>
> **Helmese partner Raul Ennus**

Praeguseks on arenduskulud kerkinud juba vähemalt 8,6 miljoni euroni ning projektil pole lõppu paista. Reedel otsustas sotsiaalministeerium, et valitsusele tehakse ettepanek leping Tietoga üles öelda ning kogu projekti plaani järsult muuta.

Tõsi, venimine ei tähenda seda, et üldse midagi saavutatud poleks. Päris mitu teenust on juba töös. Hiiglaslikule raamhankele tuginedes on seni Tietoga sõlmitud kokku 42 lepingut. Neist on täies mahus täidetud 28, osaliselt 14. Hulk raamhankega ette nähtud lepingutest on veel sõlmimata.

Baas on üles ehitatud

Tehtud töö eest on seni makstud veidi vähem kui 5 miljonit eurot, ligi kaks kolmandikku on kulunud analüüsiks ja kõigi teenuste aluseks olevate baaskomponentide arendamiseks. Umbes kolmandik senisest kulust on makstud teenuseprotsesside eest.

Siiski on sotsiaalministeerium otsustanud, et nii edasi minna ei saa. Mis lepingust edasi saab, oleneb kõnelustest – praegu peavad tellijad ja Tieto lõpetamise üle läbirääkimisi, arutuse all on ka see, kas arendaja peaks mingeid summasid tagasi maksma või osa kahjust hüvitama, rääkis sotsiaalministeeriumi kantsler Marika Priske.

"Oleme otsustanud koostöö senise arendajaga lõpetada mitmel põhjusel. Meid kindlasti ei rahulda senine tempo, mis pole võimaldanud seda projekti kavandatud ajaraamis realiseerida," ütles sotsiaalministeeriumi asekantsler Ain Aaviksoo pressiteates.

Samas märkis ta, et sotsiaalsüsteemis toimub pidevalt areng, näiteks haldusreformiga kaasnevad ülesanded ja vanemahüvitiste muudatused, mis eeldavad ka infosüsteemi arendamisel teistmoodi lähenemist.

Nii ei tähendagi värske otsus, et riik vahetab ühe arendaja teise vastu välja. Aasta alguses asutatud sotsiaalvaldkonna IT-keskuse TEHIK juht Katrin Reinhold selgitas, et ees ootab kaks põhimõttelist muutust – asjale hakatakse lähenema teenusepõhiselt ning süsteem tükeldatakse arhitektuurilises mõttes. "Jaotame kõik teenusteks ja jätkame arendusega teenuste lõikes," rääkis ta.

KINNISVARA

Pindi: olukord üüriturul on ajuvaba

Renoveeritud korter on praegu Pindi Kinnisvara hinnangul madalama tootlusega kui renoveerimata korter.

Värskelt renoveeritud kortermaja võib üüriinvestorite silmis oma väärtust kaotada, sest hoone tehniline seisukord üürihinnale olulist lisa ei anna, küll aga suurenevad omaniku kulud ja tootlus väheneb.

Pindi Kinnisvarahalduse kvaliteedijuht, korterelamute rekonstrueerimise tehniline konsultant Heliis Anto ütles, et amortiseerunud hoonete renoveerimine annab majale aastakümneid eluiga juurde, rääkimata esteetikast ja küttekulude kokkuhoiust. "Turul on aga tõesti omapärane olukord, kus korterit väljaüürimise eesmärgil osta soovivad isikud peavad lisanduvat paarikümne euro suurust kuumakset lisakoormuseks oma tootlusarvutustele, kuid tegelikult on see ju investeering oma vara säilimisse, isegi kui üürnikud seda kohe täies mahus kinni ei maksa," selgitas Anto.

Tema sõnul ei erista suur osa üürnikest üüri- ja kaasnevaid kõrvalkulusid. "Kummalisel kombel on üürnikud nõus renoveerimata majas maksma samasugust üürihinda kui renoveeritud hoones, aga unustatakse, et terviklikult renoveeritud majas on energiakulud madalamad ja sisekliima parem," ütles ta.

Anto lisas, et tegelikult oleks renoveeritud majja korteri ostnud investoritel võimalus küsida ka mõnevõrra kõrgemat üürihinda, kuna peale renoveerimist küttekulud üldjuhul langevad ning üürnik saab sarnase kulu eest endale märksa ilusama kodu.

Kallile raske ostjat leida

Tihe konkurents uusarenduste turul ei ole müügitempot langetanud, kuid kallima vara puhul on ostja leidmine üha keerulisem.

Pindi Kinnisvara müügipartner Peep Sooman ütles, et ettevõtte seire järgi on augusti alguse seisuga Tallinnas ja Harjumaal pakkumises 2312 uut korterit keskmise ruutmeetrihinnaga 2388 eurot. "Projektid, mille keskmine ruutmeetrihind jääb 2000 euro piirimaile, müüvad hästi, sest neile hakkab hammas peale nii kohalikel peredel kui ka väikeinvestoritest üüriärimeestel," selgitas ta.

"Kõik meie tänavu lansseeritud odavamad projektid on väga soojalt vastu võetud. Samas on näha, kuidas kesklinna rajatavad eelkõige suuremad majad vaevlevad ostjate nappuses, sest müüjad on hinnastamisega üle piiri läinud ja rikkaid soomlasi ning venelasi pole erinevalt aastatetagusest ajast just väga lihtne leida," kirjeldas ta.

Pindi Kinnisvara tegevjuht Elari Udam ütles, et kuulikindlat investeeringut ei ole olemas. "Kui ostad endale Tallinnas TTÜ kõrvale korteri ja üürid selle välja, siis majanduslanguse korral kukub ka selle väärtus, aga vähemalt üüritulu jääb alles ja küll need hinnad uuesti tagasi tõusevad," tõi Udam näite. "Kuna Tallinna elanikkond pidevalt kasvab, siis ei näe me lähiaastatel ühtegi põhjust, miks nõudlus üüriturul peaks vähenema, sest ka sügavaimate kriiside ajal, mil pangad laenusid ei väljasta, vajavad inimesed elamispinda."

ÄRIPÄEV.EE

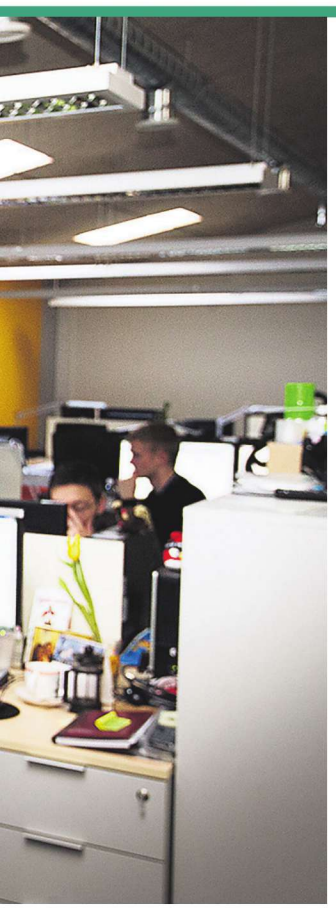

jääda. FOTO: MEELI KÜTTIM

KOMMENTAAL

Esimene hange oli valesti üles ehitatud

PRIIT ALAMÄE
Nortali juht

SKAISi esimesele hankele me pakkumust ei esitanud, sest see oli meie hinnangul üles ehitatud valesti ja me ei näinud võimalust etteantud raamides projekti õnnestumiseks. Uuel hankel osalemise kohta teeme lõpliku otsuse siis, kui näeme hanke sisu ja projekti ülesehitust.

SKAISil on potentsiaal saada samasuguseks Eesti edulooks nagu e-maksuamet. Ideaalis peaks see olema tänapäeva tehnoloogilistest võimalustest inspireeritud reform, millega muudetakse kogu valdkonna toimimist ühelt poolt inimsõbralikumaks ja teiselt poolt sisemiselt efektiivsemaks, mitte ei vahetata lihtsalt välja IT-süsteem. Olen kindel, et ameti uus juhtkond nendes kategooriates ka mõtleb.

Tarkvarafirma Helmes partner Raul Ennus märkis, et SKAIS2 hange oligi Eesti mastaabis harvaesinevalt keerukas ning tõdes samuti, et hange oleks tulnud tükkideks jagada. "Tihti on suurte projektide läbiv risk inimlik optimism – loodetakse, et mahuka projekti detailset käekäiku on võimalik 2–3 aastat ette näha," ütles ta ja märkis, et väikeste alamosade arenduste eraldi tellimine näitab palju selgemini, kui projekt hakkab kiiva kiskuma.

TEHIK – pikalt välja kirjutatuna tervise ja heaolu infosüsteemide keskus – loodab uuest lähenemisest sedagi, et saabub selgus, kus arendusega üldse ollakse. Praeguseks on projekt läinud juba nii keeruliseks, et üks lisanduv tekstikastki võiks projekti mahtu ennenägematult paisutada.

Tegelik ajaplaan saabki selgeks arenduse käigus. Uue raamhanke loodab ministerium välja kuulutada kuu aja jooksul ning arenduspartnerid leida aasta lõpuks. Hanketeates nähakse valmimisajaks ette neli aastat. Kantsler Marika Priske jäi pressikonverentsil aga ettevaatlikuks ega tahtnud anda kindlat lubadust, et selleks ajaks süsteem ka valmis on.

Uus hange tuleb radikaalselt senisest erinev. Kui praegu ongi töid teinud üks firma, siis nüüd jaotatakse asi teenusepõhiselt osadeks ning igale lõigule tahab TEHIK saada minimaalselt kaks pakkumist. See tähendab, et kui asi läheb raamhanke alusel konkreetsete tööde tellimiseks, tekib tegelik konkurents.

Veelgi enam, aluseks ei taha riik võtta mitte klassikalist mudelit ehk madalaimat hinda, vaid hinna-kvaliteedi suhet. Selleks antakse huvilistele ette proovitöö, millega arendajad saavad näidata, et suudavad ka tegelikult keeruka süsteemi üles ehitada.

Projekti juurest lahkunud IT-firmast Icefire öeldi, et pole veel otsustatud, kas SKAIS2 arendusprojektiga taas liituda.

"Hetkel ei ole me tuleviku tööde planeerimisel sellega arvestanud," tõdes ettevõtte esindaja ning lisas, et Icefire ei ole kursis projekti viimase paari aasta arengutega ja seetõttu ei oska kommenteerida, kas murekohad on leidnud lahenduse. Pilt peaks selgemaks minema siis, kui uue hanke tingimused on selged ja paigas.

Raha maksmata ei jää

Sotsiaalkindlustusameti peadirektor Egon Veermäe kinnitas, et igal juhul on ameti 700 000 kliendile tagatud, et iga toetus, teenus või pension makstakse õigel ajal välja. Sotsiaaltoetusi ja uut elatisabi makstakse juba praegu uue infosüsteemi kaudu ning igal juhul on tehtud tööd Veermäe sõnul oluline alus edasiminekuks.

Mis teeb SKAIS2 nii eriliseks ja keerukaks? Sotsiaalkindlustusameti makstavaid toetusi või pakutavaid teenuseid tarbib umbes pool elanikkonnast. Sotsiaalkuludeks maksab riik igal aastal miljardeid eurosid, see on peaaegu pool riigieelarve kogumahust. Kõik see tuleb arveldada, määrata ja hallata just SKAISi süsteemide kaudu.

Keerukust lisab asjale seegi, et sotsiaalpoliitika ega selle asjakorraldus pole sugugi kivisse raiutud.

INVESTEERIMINE

Põneva nimega firma küsib loata raha

MÄRT BELKIN
mart.belkin@aripaev.ee

Saksamaa börsiindeksiga sarnaneva nimega firma püüab investorite raha, ehkki lubasid ettevõttel selleks pole.

Eestis registreeritud firma Dax Companies OÜ tegutseb veebisaitidel dax100.org ja dax100.com. Investoritele seostub see nimi ilmselt esimesena Saksa suurfirmasid koondava aktsiaindeksiga DAX. Kunagi koostas Deutsche Börse isegi DAX 100 nimelist võrdlusindeksit, nüüd on sellest saanud HDAX.

Finantsinspektsioon saatis aga eelmisel nädalal laiali hoiatusteate, milles annab investoritele teada, et ehkki DAX Companies Group pakub oma veebilehel võimalust kaubelda mitmesuguste tuletisväärtpaberitega, pole firmal tegelikult investeerimisteenuste osutamiseks Eestis tegevusluba.

Silma jäävad uhked logod

Dax100 veebilehte vaadates jäävad esimesena silma suured tuntud börsifirmade logod – LinkedIn, Visa, Paypal. Kui asja täpsemalt uurima hakata, siis selgub, et veebiküljel pole nende ettevõtetega mingit seost, vaid lehel tuuakse lihtsalt välja mõned tuntud nn *blue chip*-ettevõtted.

60

ettevõttes ligikaudu on DAX Companies Groupi omanik ja juhatuse liige Taras Bondarenko veel osaline.

Firma pakub veebilehel võimalust kaubelda toorainetele, valuutadele või aktsiatele tuginevate tuletisinstrumentidega. Pakutakse muu hulgas ka äärmiselt riskantseid binaarseid optsioone, mida reklaamivad sotsiaalmeedias väga aktiivselt hämarad ja kahtlustäratavad firmad.

Ehkki koduleht on saadaval ka inglise keeles, on nii riskide ülevaade kui ka kliendilepingud kättesaadavad üksnes vene keeles.

DAX Companies Groupi juhatuse liige ja ühtlasi omanik on Taras Bondarenko, kes peale selle ettevõtte on kas juhatuse liige või prokurist veel enam kui 60 ettevõttes. Nende seas on näiteks ka firmad ärinimedega Viin International Group, Generic Community, Vinge Soft, Kommerts Group, Clever Trading ja Medical Experts.

Napisõnaline aruanne

Vaid kümme kuud tagasi asutatud Dax Companies Group on majandusaasta aruande küll esitanud, ent see on väga lakooniline. Sisuliselt saab aruandest teada vaid seda, et firma käive oli kahe kuuga ehk oktoobri lõpust detsembri lõuni 55 510 eurot ning puhaskahjumiks tuli 5118 eurot.

Firma tegevuskulud olid 50 392 eurot, ent neid firma täpsemalt lahti ei kirjuta. Samuti ei leia aruandest tavapärast äritegevust lühidalt kirjeldavat teksti.

Firma teatel pole tavapärast teavet seetõttu, et tegu on mikroettevõtja lühendatud raamatupidamise aastaaruandega.

PANGANDUS

Õppelaen toob pankadele riskivabalt

Ehkki õppelaenu võetakse iga aastaga järjest vähem, on pankadel peagi saabuval intresside tasumise ajal siiski oodata kopsakat sisuliselt riskivaba tulu.

MÄRT BELKIN
mart.belkin@aripaev.ee
Äripäev

▶ **Noored vajavad õppelaenu järjest vähem, sest oma õpingud suudetakse ise kinni maksta ja samuti ei taheta võtta tarbetuid kohustusi.**
FOTO: ERIK PROZES

Õppelaenu intressi tasutakse tavapäraselt sügisel, kui algab uus kooliaasta. Ka uued laenud vormistatakse just septembris. Neid õppureid, kes panka laenu küsima lähevad, on aga aasta-aastalt üha vähem.

Käsikäes õppelaenude koguarvu langusega kahaneb ka laenude kogujääk. Kui näiteks 2011. aasta suvel oli sääraste laenude jääk kokku 215 miljonit, siis tänavu juunis vaid 102 miljonit eurot. Järgmise aasta samal ajal on laenujääk ilmselt juba üksnes kaheksakohaline summa.

Kui perioodil 2010–2015 võttis õppelaenu keskmiselt 13% õppuritest, kel selleks õigus, siis näiteks 2015.–2016. aastal vaid 6%, seisab haridus- ja teadusministeeriumi seletuskirjas eelnõule, mis jätab õppelaenu piirmäära ka tänavu varasemate aastate tasemele.

Uute laenude väljastamine on samuti languses. Värskeimad andmed 2016.–2017. õppeaastal väljastatud laenude kohta pärinevad aprillist – naljakuu lõpu seisuga oli uusi laene võetud 5,5 miljoni euro eest, mis on koguni miljon eurot ehk 15% vähem kui aasta varem samal perioodil.

Ülempiir on madal

Miks õppelaenu vastu vähe huvi tuntakse? Üks põhjus ongi see, et laenusumma on püsinud juba mitu aastat samal tasemel: ühes õppeaastas saab laenu võtta 1920 euro eest. Teine põhjus võib olla lisaks õppetoetuste ja stipendiumite uuele korrale ka see, et inimesed on finantsasjadest teadlikumad ega võta tarbetuid kohustusi, kui kulusid on võimalik katta kuidagi teisiti. Pangad panevad seda õppuritele ka südamele.

"Õppelaenu tasub võtta, kui laenu kasutamise eesmärgid on hästi läbi mõeldud," ütles SEB pressiteate vahendusel panga eraklientide äriarendusjuht Evelin Tammearu. Ta tõi esile, et aasta-aastalt on teadlikkus ja vastutustundlikkus õppelaenust kui finantskohustusest tudengite seas kasvanud. "Tavaliselt ei taotleta õppelaenu, kui selleks tegelik vajadus puudub," rääkis SEB eraklientide äriarendusjuht. Nimelt ilmnes noorte seas tehtud tänavusest SEB uuringust, et 64% vastanutest kattis oma igapäevakulutusi regulaarse töötasu arvel ja üksnes 2% vajab igapäevakulutuste tasumiseks õppelaenu. "Raha kogumine on enamiku noorte jaoks eesmärgipärane tegevus – 75% noortest säästab osa igakuisest sissetulekust," rääkis Tammearu.

Swedbanki erakliendi väikefinantseerimise osakonna valdkonnajuht Triin Jalakas lisas, et inimeste vastutustundlikkus on suurenenud – enne laenamist mõeldakse hoolikalt läbi, miks ja kuidas laenu võtta. "Õppelaenu vajatakse järjest vähem, sest eestlaste majanduslik seis on aasta-aastalt paremaks muutunud ning järjest rohkem inimesi leiab ise vahendid oma õpingute finantseerimiseks," märkis Jalakas.

Üha tihemini käiakse õpingute kõrvalt ka tööl. Niisiis eelistavadki õppurid haridusministeeriumi teatel pigem oma kulutusi ratsionaalsemalt planeerida ning katta õpingutega kaotud kulud kas töötasust või vanematelt ja sugulastelt saadud toetusest, ehk ka õppetoetustest ja stipendiumitest.

Intress iidne igand

Ka laenuintress on kopsakas – 5% – ja püsinud ühesugune üle kümne aasta. Seaduses on kirjas, et intress tuleb 12 kuu euribor pluss 2 protsenti, ent mitte vähem kui 5%. Kui see annab tulemuseks suurema summa, tasub 5% ületava osa riik.

Omamoodi näitab seegi erisus süsteemi arhailisust, kuna viimati oleks sellise valemiga arvutatud intress olnud miinimumist kõrgem ehk nõudnud riigilt lisakulu 2008. aastal, kui euribor oli 4 protsendi kandis.

Muide, intressi tuleb laenult hakata maksma juba õpingute ajal. Põhiosa tagasimakse algab siiski alles siis, kui haridustee käidud.

Õppelaenu kõrge intress on pälvinud ka poliitikute tähelepanu. Märtsi lõpus rääkis toonane rahandusminister Sven Sester Äripäevale, et tahab intressi tuua mõistlikule tasemele. Praegu käibki haridus- ja teadusministeeriumis õppelaenu ning ka intresside analüüs, mis peaks tulemusi tooma veel tänavu.

Toonane rahandusminister tõi aga praeguse madala intressikeskkonna kõrval välja teisegi põhjuse, miks intressi allapoole võiks tuua. "Intress peaks minu arvates olema madalam kui 5 protsenti, sest laenu taga on riigi garantii," rääkis Sester märtsis.

Just riigi antud tagatis on praeguse õppelaenude süsteemi kõige üllatavam külg. Laenu annavad kommertspangad – kuna intress ja maht on fikseeritud, siis konkurents sisuliselt puudub –, garantii annab aga riik, mis pangale laenukahju korvab, kui makseraskused tekivad.

ÄRA KULUTA RAHA EDEVUSELE, VAID OMA TEGEVUSELE
Kasutatud büroo- ja muu mööbel

E–N 10–17 R 10–18
Tähetorni 21j, Tallinn,
Tel 552 6608
www.Apuneks.ee

ÕPPIMINE VÄLISMAAL
BALTIC COUNCIL FOR INTERNATIONAL EDUCATION
Suurbritannia • USA • Kanada • Austraalia
Saksamaa • Šveits • Austria • Prantsusmaa
Itaalia • Hispaania • Holland ja teised riigid.

Keelelaagrid

Kutseharidus

Keskharidus
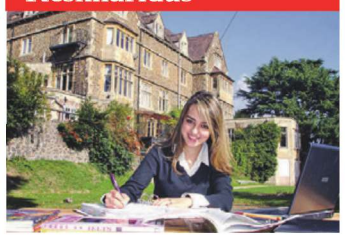
Kõrgharidus
UK universities

- Parimatest keelelaagritest koolilastele vanuses 7-18 aastat, kursustest noorte ja täiskasvanute jaoks.
- Bachelor, Master, MBA kõrgharidusprogrammidest Suurbritannias, Šveitsis, Taanis, Hollandis, Prantsusmaal, Saksamaal, Itaalias, Hispaanias, Soomes, Tšehhis jt.
- Põhi- ja keskharidusest parimates Suurbritannia, USA, Kanada, Austria, Hispaanias keskkoolides.
- Kutsehariduse saamisest välismaal, sh on tasuta õppimine Suurbritannias.
- Parimatest hotellinduse ja turismikoolidest.

Tallinn, Narva mnt 7 ☎ 6998300
www.balticcouncil.ee

miljoneid

Riigilt tuleb pidevalt natuke

Õppelaenuturu suurim tegija on Swedbank. Juuni lõpus oli nende õppelaenude jääk 65,1 miljonit eurot ehk peaaegu kaks kolmandiku kõikidest laenudest.

Kõikidel õppelaenudel on riigigarantii, mis täitmisele pööratakse, kui laenuvõtjal probleemid tekivad. Mõistagi ei päästa see kunagist õppurit tagasimaksest, ent pangal on igal juhul kindlus olemas, et laenusumma tuleb tagasi.

Teatud inimeste eest maksab riik aga ka õppelaenu intressi: inimene ei pea laenu tagasi maksma ega intressi tasuma, kui ta on kuni kolmeaastase lapse vanem, viibib ajateenistuses või on residentuuris olev arst. Täielikult võtab riik üle sügava puudega last hooldava vanema laenu. Kohustus kustub iseenesest, kui inimene sureb või muutub täielikult töövõimetuks, ent ka siis on pangal õigus riigilt laenusumma koos intressidega välja nõuda.

Näiteks Swedbank sai juunikuus nende ühiskonnagruppide eest riigilt 17 600 eurot intressitulu – lõviosa lapsehoolduspuhkusel olijate eest, veidi üle tuhande euro ka ajateenijate ning arst-residentide eest.

Mahu poolest teisel kohal on SEB, kus õppelaenude jääk oli juuni lõpus 33,6 miljonit eurot. SEB-le maksis riik intresse 32 300 eurot, ent seda kogu teise kvartali peale kokku. Ka siin oli ülekaalukalt suurim osakaal pisilaste vanematel.

Riigil on leping õppelaenu andmiseks veel Nordea ja Danske pangaga. Nende maht on mõnevõrra väiksem, näiteks Nordeas oli laenujääk juuni lõpul 1,1 miljonit eurot. Mõlemale pangale tuli riigil intresse hüvitada paarisaja euro eest.

Nagu kohustuste puhul ikka, on ka õppelaenu vormistades vaja inimeselt tagatist – enamasti on selleks käendajad, harvem kinnisvara. Kui laen panga jaoks hapuks läheb ja riik selle üle võtab, hakkabki haridusministeerium summat ka neilt välja nõudma. Kuni kõik on hästi, teenib iga-aastast intressi aga kommertspank. Riigigarantii tõttu on see sisuliselt riskivaba kasum.

Ehkki laenude populaarsus ning seega ka saadav tulu on aasta-aastalt languses, on teenitav kasum siiski üpris kopsakas. Intressi tasutakse kord aastas laenujäägi pealt – tavapäraselt sügisel, kui algab uus õppeaasta. Kuna kõigi 46 415 laenu jääk oli juuni lõpus veidi üle 102 miljoni euro, potsatab pankadele sügisel umbes 5 miljonit eurot riskivaba tulu.

Mis õppelaenuga edasi saab, on praegu haridus- ja teadusministeeriumis analüüsimisel. "Arutelu õppelaenusüsteemi muutmise üle kestab ja kindlat plaani, mida või kuidas muuta, veel ei ole. Konkreetsem plaan peaks valmima aasta lõpuks," ütles ministeeriumi pressiesindaja.

„Raha kogumine on enamiku noorte jaoks eesmärgipärane tegevus – 75% noortest säästab osa igakuisest sissetulekust.
SEB eraklientide äriarendusjuht Evelin Tammearu

TUNNUSTUS

Forbes kiidab eestlasi

Ajakirjas Forbes ilmus artikkel Balti 30 kõige innovatiivsemast ja edukamast ettevõtjast, kelle sekka mahtus ka mitu eestlast.

Kogu nimekirja kõige esimese nimena tuuakse ära TransferWise'i kaaslooja Taavet Hinrikus, kes andis ettevõtte juhiohjad hiljuti üle teisele asutajale Kristo Käärmannile ning plaanib ise uusi projekte teha. "See on märk, et varsti tuleb temalt tõenäoliselt veelgi häid asju," leiab Forbes.

Veel märgiti ära Funderbeami rajaja Kaidi Ruusalepp ja Markus Villig Taxifyst, mis kaasas hiljuti suure investeeringu Hiinast.

▲ **TransferWise'i kaasasutaja Taavet Hinrikus.**
FOTO: ANDRES HAABU

Nimekirja jõudis ka Jevgeni Kabanovi IT-ettevõte ZeroTurnaround.

Testlio kaasrajaja Kristel Kruustük veenis Forbesi sellega, et kaasas mullu 6,2 miljonit eurot ja sai kliendiks Microsofti. Jobbaticali looja Karoli Hindriks suutis möödunud aastal kaasata 2 miljonit eurot. Kaili Kleemeieri Deekit kaasas aga aasta alguses 0,4 miljonit eurot.

Nimekirjast leiab veel Cleveroni asutaja Arno Küti, kes müüs hiljuti sadakond pakirobotit USA jaeketile Walmart. Ka keeleõppeplatvorm Lingvist, mille kaasrajaja on Mait Müntel, sai Forbesi tähelepanu osaliseks. Õppimisega on samuti seotud Tõnis Kusmini loodud virtuaalne klassipäevik Tebo.

Nii-öelda vabandust palumise teenust pakkuv Sorry As A Service on omamoodi Eesti-Läti ühisprojekt. Selle ettevõtte rajasid Martin McGloin ja Sabine Pole.

ÄRIPÄEV.EE

SISETEHINGUD

LHV insaiderid müüsid hulga aktsiaid

LIINA LAKS
liina.laks@aripaev.ee

Viimastel nädalatel on mitu LHV ladvikusse kuuluvat või nendega seotud isikut suuremas koguses panga aktsiaid müünud.

Finantsinspektsiooni andmetel on LHV Groupi auditikomitee esimees ja üks Funderbeami rajajatest Urmas Peiker müünud augusti esimestel päevadel mitmes jaos 3606 aktsiat. Tehingu hind jäi 10,3 ja 10,4 euro vahele. Kokku teenis Peiker müügist üle 37 000 euro. See pole aga kaugeltki viimaste nädalate suurim insaideri tehtud tehing.

Sisetehinguid on suvel teinud ka teised: näiteks LHV juhatusse kuuluv Andres Kitter müüs 27. juulil 1400 aktsiat hinnaga 10,4 eurot tükk. Nädalapäevad varem müüs 10 000 aktsiat OÜ Unitas, mis on finantsinspektsiooni andmetel seotud samuti LHV juhatusse kuuluva Martti Singiga.

Turuvälise tehinguga liigutas ligi 23 000 aktsiat juuli teises pooles ka ASi LHV Pank juhatuse liige Indrek Nuume.

"Pärast finantstulemuste avaldamist on periood, mil LHV juhatuse liikmetel on lubatud LHV Groupi aktsiatega tehinguid teha. Aktsiate müük oli juhatuse liikmete isiklik otsus, mis oli seotud optsiooniprogrammi realiseerimisega," ütles LHV kommunikatsioonijuht Priit Rum.

Juuli alguses lõppes ka LHV Groupi aktsiaemissioon, mis oli seotud töötajate optsiooniprogrammi realiseerumisega. Sellest võttis osa 36 panga praegust ja endist töötajat, kes märkisid 411 337 aktsiat 822 674 euro eest.

ARVAMUSFESTIVAL

Ettevõtja jääb ettevõtjaks ka külmas ja näljas

Paide arvamusfestivalil arutleti reedel kapitalismi olemuse üle ning toodi esile kapitalismi ja omakasupüüdlikkuse seos.

VILJA KIISLER
vilja.kiisler@aripaev.ee
Äripäev

▶ SEB privaatpanganduse strateeg Peeter Koppel leidis, et turumajanduslikus keskkonnas loob kasumimotiiv innovatsiooni, mis aitab keskkonda säästa. FOTO: RAUL MEE

Majandusteadlane, presidendi majandusnõunik Heido Vitsur leidis, et omakasupüüdlikkus ei ole liikumapanev jõud. "Inimene on selline imeline putukas, et ta tahab kõike proovida, tal on eneseteostuse vajadus," rääkis ta. "Muidugi, need, kes tahavad kasumit teenida, teevad suurema firma – aga mõni teeb äri lusti pärast ja ikka tuleb välja suurfirma." Vitsur selgitas, et kasum on vajalik, sest muidu ei ole arenguks tarvilikke ressursse ja mänguruumi.

"Tõeline ettevõtja on nagu kunstnik: ta tegeleb ettevõtlusega ka näljas olles ja katusekambris," ütles filosoof ja õpetlane Margus Ott. "Inimese majanduslikku tegevust ei saa taandada ainult omakasule ja ahnusele. Kui oletada, et domineeriks see ainus motiiv, siis kapitalism ei püsiks, see hävitaks kapitalismi. Kapitalistil on töölist vaja, talle endale on kasulikum, et töölised oleksid rahul ja õnnelikud. Ega parasiit ei tahaks ka peremeesorganismi kohe ära tappa, kui ta järele mõtleks – talle on ju peremeesorganismi vaja elus püsimiseks."

Kõige vastutulelikum inimene on kerjus

Sotsiaalantropoloog Aet Annist seevastu märkis, et rikkus ja sotsiaalsus on pöördvõrdelises seoses: kõrgemal sotsiaalsel positsioonil asuvatel inimestel on empaatiavõime väiksem kui sotsiaalselt madalamal positsioonil asuvate inimeste oma. Vitsur nõustus: "Kõige vastutulelikumad inimesed on kerjused." Annist leidis, et kapitalist käitub pigem ebaeetiliselt, kui lasta tal tegutseda ilma ohjeldamiseta. "Kui lasta poodidel pühapäeval lahti olla, siis on iga Maxima õhtul kümneni lahti," tõi ta näite.

SEB privaatpanganduse strateeg Peeter Koppel väitis vastu, et Eestis käitub tööandja töötajaga üsna lahkelt ja on võimeline ka ise organiseerudes reegleid kehtestama. "Pealegi on meil tööjõupuudus. Keegi ei pea töötama sellel töökohal, kus ta töötab." Koppelgi leidis, et inimene tahab eelkõige luua, ehitada, saavutada. "Kapitalismis on nii, et kui sa teed midagi hästi, siis saad sa selle eest tasustatud. Kui sa teed midagi, millest on ühiskonnal päriselt kasu, siis on see ühel hetkel börsil ja sa oled rikas."

> **Kui praegune sotsiaalmajanduslik korraldus pahupidi pöörata nagu labakinnas, oleks meil kõigil paha olla.**
> presidendi majandusnõunik Heido Vitsur

Siiski ei usu Koppel, et inimene suudaks pidevalt paljunedes eksisteerida tasakaalus planeediga, kuid ta on kindel, et ühiskonna jõukus kipub tulenema sellest, mil määral rakendatakse turumajandust. "Turumajanduslikus keskkonnas loob kasumimotiiv innovatsiooni, mis aitab keskkonda säästa." Ka Margus Ott nõustus, et inimene reostab ja kulutab loodust nii või teisiti ja mida arenenum tehnika, seda rohkem ta seda teeb. "Inimene reostaks loodust ka ilma kapitalismita. Kapitalism aga on nii intensiivne süsteem ja reostab selle võrra rohkem."

Vitsur lisas, et kapitalism on kõige tootlikum süsteem, mis suudab inimeste vajadusi kõige kiiremini rahuldada. "Kui poleks kapitalismi olnud, ei oleks keegi osanud naftat ja plastmassi toota," tõi ta näite, mööndes küll, et võib-olla oleksid asjad lihtsalt palju rohkem aega võtnud ning nafta ja plastmass oleks tulnud niikuinii.

Parim, mis meil on

Koppel selgitas, et majanduskasv baseerub demograafial ja tootlikkuse kasvul ehk innovatsioonil. Innovatsioon aga tekitab olukorra, kus ressursse tarbitakse intensiivsemalt. "Minu praegune auto on palju võimsam kui mu varasemad, aga kasutab kolmandiku võrra vähem kütust kui mu esimene auto," tõi ta näite. Koppel ei usu, et aina laienevale tarbimisele oleks võimalik kätt ette panna: "Mitte keegi ei suuda seitsmele miljardile selgeks teha, et teil pole paremat elu vaja. Meie oleme teiega kuldses miljardis, aga ülejäänud ei jäta enne järele, kui neil on ka hea elu."

Vitsur usub, et kapitalism reguleerib ennast ise. "Nõukogude Liit oli üks raiskavamaid süsteeme üleüldse," rääkis ta. "Ma ei usu, et eraettevõtluse asendamine tsentraalse juhtimisega vähendaks reostamist. Kapitalism suudab muutusi ellu viia, kui need muutused on juhitud. Kapitalism 18. või 19. sajandi mõttes ei olnud eriti efektiivne, aga sellisena, nagu ta praegu on, see on kõige parem lahendus, mis maa peal on." Vitsur rõhutas, et Eestis pole sellist majanduslikku sõltumatust nii paljudel inimestel nagu praegu mitte kunagi varem olnud. "Kui praegune sotsiaalmajanduslik korraldus pahupidi pöörata nagu labakinnas, oleks meil kõigil paha olla," arvas ta.

Aet Annist tõi esile, et kapitalism mõjub demokraatiale negatiivselt, sest soosib ebavõrdsust ühiskonna sees. "Ühiskonna sidusus väheneb, see muudab ühiskonna vähem stabiilseks ja see tekitab eeldused ebademokraatlike jõudude võimule tulekuks," kõneles ta. Ott täiendas, et seepärast tuleb majandust lõimida muude ühiskondlike aspektidega ja see on ka majanduse enda huvides. "Et majanduses edukas olla, on vaja, et ühiskond oleks suhteliselt võrdõiguslik, et inimesed saaksid oma võimeid välja arendada. Me kaotaksime hulga Einsteine ja Mozarteid, kui nad ei saa oma võimeid välja arendada, ja seda me ei saa endale lubada." Kõik arutelus osalenud möönsid, et hariduse kättesaadavus on oluline ja sellega on Eestis asjad pigem hästi.

Sisuturundus on oma kauba, teenuse, firma tutvustamine huvitavate lugude jutustamise kaudu. ST teenib alati tellija turunduslikke eesmärke.

ST
Sisuturundus

Hektor Design Hostel – uue ajastu majutusasutus seob mugavuse, stiili ja soodsad hinnad

Hektor Design Hostel on Tartu unikaalseim majutusasutus, mis seob omavahel ebatraditsiooniliselt hotelli mugavused ja lisateenused ning hosteli hinnad. Eelmise aasta kevadel avatud eriilmelise disainiga hostel sai kiiresti armastatuks nii kohaliku kui ka välismaa külastajate seas ning seal ööbivad meelsasti nii äri- ja eraturistid kui ka avaliku sektori töötajad.

„Tegemist on hotelli ja hosteli hübriidiga, mis pakub nii ärimeestele, seminarikülastajatele kui ka peredele võimalikult taskukohast kombinatsiooni veeta Tartus öö, nädala või kasvõi kuu ning vastavalt sellele endale ise majutuspakett kujundada," selgitab Hektor Design Hosteli turundusjuht Ildiko Siimon, lisades, et hostelis on olemas hotellimugavusega privaatsed toad ja ühise vannitoaga korterid, võimalus hommiku-, õhtu- ja lõunasöögiks, samuti lisamugavused sauna, jõusaali, pesupesemise, joogaruumi, raamatukogu ning moodsa tehnoloogiaga seminariruumi näol.

Iga klient saab endale ise oma majutusteenuse kokku panna: kui ettevõtja tahab käia kohtumistel ning tal pole aega muuks, ei pea ta ka lisateenuste eest maksma. Kui aga tihti tööasjus Tartu reisival firmajuhil on töölähetus terveks nädalaks, soovib ta tõenäoliselt kasutada ka jõusaali ja sauna.

Kokku on Hektor Design Hostelis 112 tuba ja 230 voodikohta, tänu millele mahutatakse lahedalt ära ka suuremaid gruppe. Alles eelmisel aastal avatud majutusasutuse on enda jaoks näiteks avastanud suurettevõtted Lätist, kes käisid siin talvel meelsasti talvepäevi pidamas. Samuti on see suurepäraseks võimaluseks pealinna ettevõtetele tulla ülikoolilinna konverentse, seminare või ajurünnakuid korraldama ning suurematele spordikollektiividele Tartus toimuvate võistluste ajaks.

Üllatuslik disain on võitnud külastajate südame

„Meie trumbiks on ühest küljest põnev kontseptsioon, avatud suhtlusega teenindus ja hotellidele omane 24/7 avatud vastuvõtulett, mis asub mugavalt kohvikuga ühes ruumis. Nii tunnevad kõik inimesed, et nad on tõesti teretulnud. Teisalt oleme unikaalne oma disaini poolest, sest ega nimi Design Hostel pole juhuslik! Soovides olla kombinatsioon hostelist ja hotellist, üllatame meie oma külastajaid väikeste disainiimede ja kunstiga alates tänavakunsti kasutamisest siseruumides kuni nutikate mööblilahendusteni," räägib Siimon.

Kui tavalises hotellis on kõik toad ühesugused, siis Hektoris pole ühtegi täpselt samasugust ruumi. „Meil on 25 erinevat toatüüpi alates klassikalisest hotellitoast kuni peredele või kolleegidele mõeldud mitmetoaliste privaatkorteriteni, mis on sisustatud erinevalt ja pakuvad meeleolukaid värvilahendusi. Magamiskohad on vastavalt maitsele ühe- ja kahekohalised või hoopis narivoodid. Kusjuures kööki ja vannituba korteris jagades on ööbimiskoha hind 25% privaatsest toast soodsama hinnaga."

Hoone siselahenduse autor on Jan Skolimowski Kamp Arhitektidest koostöös graafiliste disaineritega ning kuna kogu maja on välja töötatud ühe büroo poolt, on disain harmoonias alates välisfassaadist kuni kohviku lillepottideni. Siimoni sõnul sobitub Riia maantee servas, endise aparaaditehase kõrval asuv hostel, igati piirkonna miljööga: „Siiakanti on kasvamas samalaadne rajoon nagu Tallinna Telliskivi loomelinnak. Nii meil kui ka Aparaaditehase hoones on mitmeid seminari- ja koosolekuruume ja toimub palju vahvaid üritusi. Me ei asu küll südalinnas, kuid tänu sellele on meil palju tasuta parkimisruumi ja valvega parkla tagahoovis. Kesklinna aga jalutab siit kõigest 10 minutiga."

Hektor Design Hosteli seminariruumis on kohti teatristiilis paigutusega kuni 50-le ning lisatoolidega kuni 70-le. Erilise disainiga ruum paelub pilku oma suure peegelseina ja teistel seintel laiuva tänavakunstiteosega. Olemas on seminarideks ja koolitusteks vajalik tehnika ning mööbel ja ruum on liigendatud mugavalt kaheks – veidi eraldatud toitlustus- ja puhkeala annab võimaluse pauside ajal ka mugavalt jalgu sirutada.

Omaette väärtuseks on Hektori majas ka kohvik Hektor Cafe, kus pakutakse terve päeva jooksul à la carte menüüd. Lisaks majutusasutuse ja seminaride külastajatele on hubase toidukoha avastanud ka kohalikud, kes käivad meelsasti siin lõunatamas, arvutiga raamatukogunurgas tööd tegemas, aga õhtuti ka intiimsetel kokkusaamistel. Kohviku menüü on tavatult suur, sealt leiab nii klassikalised Eesti toidud kui ka aasiapärase vokiroa. Meelepärase leiavad nii liha- kui ka taimetoitlased.

www.hektorhostels.com

▶ **Hektor asub mugavalt Riia tänava ääres ja kiirelt areneva Aparaaditehase keskuse kõrval. Rongijaam ja südalinn on vaid jalutuskäigu kaugusel.**

„Meie trumbiks on põnev kontseptsioon, avatud suhtlusega teenindus ja hotellidele omane 24/7 avatud vastuvõtulett, mis asub mugavalt kohvikuga ühes ruumis.

▶ **Enamus Hektori tube on privaatse vannitoa ja kööginurgaga, mistõttu on seal mugav ööbida ka pikemalt kui paar ööd. Ettevõtja, kes käib igal nädalal Tartus tööasjus, oskab seda hinnata.**

KOMMENTAAR

ANDRUS PURDE
Pipedrive'ist

„Hektor Design Hostel on nagu värske pahvakas õhku umbsel majutusturul. Olen pigem sage hotellides ööbija nii Eestis kui ka mujal maailmas ja harjunud mõttega, et puhtas ning maitsekalt disainitud toas ööbimise eest tuleb üldjuhul maksta kolmekohalise summa. Alla selle on alati mingi jama: kas on tuba sahvri suurusega, ei tööta küte korralikult, näitab dušš iseloomu või on tuba täis prügimäele kuuluvat mööblit. Hektoris saab mõnekümne euro eest hästi välja magatud ja lisaks on see ka meeldiv – see on peaaegu et elamus."

▲ **Hosteli esimesel korrusel asuv Hektor Cafe on hotellikülaliste eriline lemmik, sest pakutakse nii a la carte menüüd, maitsvad lõunapakkumisi kui ka rikkalikku hommikubuffeed.**

▲ **Meeskonna majutus, toitlustus ja koolitus ühes majas. Hektori uues seminariruumis on lisaks moodsale tehnikale ka mugav puhkeala ja põnevad disainilahendused.**

LÜHIDALT

Digimajandus võib saada euroliidus ühtse maksu

Prantsuse rahandusminister Bruno Le Maire leidis, et digitaalmajanduse, näiteks kodumajutusplatvormi Airbnb, võiks kogu Euroopa Liidus ühtselt maksustada, vahendas ERR.
Le Maire väljendas hiljuti rahulolematust, et kümneid miljoneid eurosid kasumit teeniva Airbnb riigile makstavad maksud jäävad ainult kümnete tuhandete eurode juurde. ELil oleks Le Maire'i hinnangul mõistlik võtta kasutusele ühine lähenemine uut tüüpi ettevõtluse maksustamiseks ja sellise ettepaneku kavatseb Prantsusmaa koos Saksamaaga ka teha.
"Kõik ettevõtted peavad andma oma õiglase panuse maksudesse kõigis riikides, kus nad tegutsevad. Praegu seda ei tehta," rääkis Le Maire.
Airbnb kommenteeris, et nad järgivad reegleid ja maksavad makse kõikjal, kus tegutsevad.

Leedu väljastab võlakirju

21. augustil toimub Leedu riigivõlakirjade oksjon, teatas Nasdaq Baltic reedel börsiteates. Riigivõlakirja kestus on seitse aastat (tähtaeg 23.08.2024) ning nominaalväärtus 100 eurot. Väljastatavate võlakirjade kogus ja kupongiintress määratakse oksjoni käigus. Oksjonile on võimalik esitada nii enam- kui ka tavapakkumisi.

Tesla võlakirjale rämpshinnang

Analüütikute hinnangul on elektriautode tootja Tesla peagi emiteeritava võlakirja tootlus selle riskidega võrreldes liiga madal, samuti puuduvad instrumendil paljud vajalikud garantiid, vahendas MarketWatch.
Tesla teatas, et väljastab oma Model 3 seeria sõiduki suurema tootmismahu rahastamiseks 1,5 miljardi dollari väärtuses võlakirju, mille tulevane intress on mõne allika väitel 5,25% ning need kehtivad aastani 2025.
Reitingufirma Moody's andis väärtpaberile hinde B2, liigitades selle teisisõnu rämpsvõlakirjade kategooriasse. Kehva reitingut põhjendati sellega, et Model 3 võib tuua nii tohutu edu kui ka täieliku hävingu ja ettevõtte käsutuses pole tehnoloogiaid, mis annaksid sellele konkurentsieelise. Samas on konkurents tihe ning firma senine võimendus suur.

SEENEKASVATUS

Eesti ootab esimest trühvlisaaki

Sel aastal peaks Eestisse kerkima neli trühvlikasvandust. Esimest saaki on oodata aga alles aastate pärast ning ka siis ei tea kindel olla, kas siinsest maapõuest leitavad trühvlid üldse piisavalt kvaliteetsed on.

PILLE IVASK
kaasautor

Aastase suvitrühvliga nakatatud tamme hind Rootsist tellides ületab 30 eurot. Lisaks on trühvlite leidmiseks vajalik trühvlikoer.
trühvlite teemal magistritöö kirjutanud Eveli Otsing

Saaremaale 2008. aastal Eesti esimese trühvlikasvanduse loonud Karmo Kalda ütles, et tema jaoks on tegu suuresti hobiga. "Majanduslik osa on sellest ehku peal," tõdes ta ja lisas, et kui suvitrühvlite puhul räägitakse 300–1000 euro suurusest kilohinnast, siis tuhandet eurot ei maksa Eestis küll keegi.

Kalda märkis, et kuigi tema trühvlikasvandus sai alguse juba pea kümme aastat tagasi, saabusid talle alguses vale seeneniidistikuga nakatatud puud, mistõttu pidi ta kogu protsessi algusest peale alustama. See tähendab, et trühvlisaaki Eestis veel saadud pole.

Asukoht, asukoht, asukoht

Tingimuste poolest sobib Eestis trühvlite kasvatamiseks enim Lääne-Eesti, kuid viimasel aastal on tekkinud meile neli uut trühvlikasvandust ning seda sootuks Lõuna-Eestisse. Uued kasvandused asuvad Tartu-, Põlva- ja Võrumaal.

Seeneteadlane ja Tartu ülikooli loodusmuuseumi bioloogiliste interaktsioonide ökoloogia töörühma vanemteadur Leho Tedersoo tõdes, et tegelikult saab trühvleid kasvatada igal pool, enamik eelistab seda teha kuskil kodu lähedal. Mulda saab lubjata ning nii muuta tingimused trühvlitele soodsaks.

Tedersoo endine tudeng ning trühvlite teemal magistritöö kirjutanud Eveli Otsing ütles, et ka tema pani sel aastal mulda oma esimesed trühvlitega nakatatud puud. "Meil õnnestus tammed edukalt nakatada nii Rootsi kui ka Eesti päritolu suvitrühvlitega. Sel aastal jagasime trühvlipuud projektis osalenute vahel ära, et need eksperimendi korras erinevatesse Eesti piirkondadesse istutada," ütles ta.

Äripäeva Infopank www.infopank.ee
Karmo Kalda

Aastas kulub hobile nädal

Tedersoo märgib, et trühvli kvaliteet sõltub suuresti ilmastikust, aga ka agrotehnilistest võtetest – selle alla käivad nii mulla- ja puudehooldus kui ka mullastikutingimused. "Näiteks, kas mullapinda on töödeldud kas

MÜÜA KINNISVARA VIRUMAAL

TÖÖSTUSKÜLA, Tõrma küla, Rakvere vald, Lääne-Virumaa
6000m²

Jaama tn 12, Jõhvi, Ida-Virumaa
1592,4m²

Jaama küla, Illuka vald, Ida-Virumaa
1831m², 40 tuba

HOTELL, Tallinna tn 49, Rakvere, Lääne-Virumaa
450m², 19 tuba

ÖÖKLUBI, Kuke tn 3, Rakvere, Lääne-Virumaa
876,9 m²

Võta ühendust: kristo@k-kummid.ee

PÕLLUMAJANDUS

Maksu- ja tolliamet hoiatab libavahendajate eest

Teravilja ja õlikultuuride koristus- ja kokkuostuperioodi algusega seotult soovitab maksu- ja tolliamet põllumeestel ja kokkuostjatel panna tähele libavahendajaid, kes jätavad kauba eest tasumata ning hoiduvad maksukohustusest.

Maksu- ja tolliameti maksuauditi osakonna juhtiva maksuaudiitori Kaia Kollo sõnul on eelmistel aastatel teravilja kokkuostjad palju puutunud kokku olukorraga, kus kiirel kokkuostuperioodil tekib hulk ebaausaid vahendajaid, kes koguvad vilja kokku teravilja kasvatajatelt, tarnivad selle suuremate kokkuostjateni, kuid jätavad tehingutelt maksud tasumata.

"Kuna libavahendajad kipuvad arveldama sularahas, siis võib teraviljakasvatajatel olla hiljem keeruline ka esitada tõendeid tehtud tehingute kohta ning osast kokkulepitud tasust võib hoopis ilma jääda," selgitas Kollo.

Ameti koostöö suuremate teravilja kokkuostjatega eelmisel aastal parandas oluliselt sektori konkurentsitingimusi ja vähendas maksukahju mitmekordselt.

Seetõttu soovitab maksu- ja tolliamet ka tänavu kõigil osapooltel varuda tehingu sõlmimisel aega, et veenduda, kellega tehinguid tehakse ja kas tegemist on usaldusväärse partneriga.

ÄRIPÄEV.EE

PANE TÄHELE
Soovitused

Eelistada korrektselt vormistatud tehinguid. Kiirustamine ja sularaha võivad viidata ebausaldusväärsele tegevusele.
Kontrollida hinda. Tihti on ebausaldusväärse tehingu tunnus turuhinnast oluliselt madalam või kõrgem hind.
Eelistada tehingupartnereid, kelle taust on usaldusväärne.
ALLIKAS: MAKSU- JA TOLLIAMET

◀ **Saaremaal hobi korras trühvleid kasvatav Karmo Kalda alustas kasvandusega kümme aastat tagasi, ent oli sunnitud vahepeal uuesti otsast alustama ja ootab siiani oma esimest trühvlisaaki.**
FOTO: ANDRAS KRALLA

või umbrohutõrjega, samuti kas muld on piisavalt kuiv, missugune on mullaniiskus," lausus ta. Tedersoo märkis, et nende tingimustega saab mingil määral manipuleerida ning endale sobivaks muuta.

Kuigi trühvlite kasvatamine on suuresti õnnemäng, ei vaja see suuri investeeringuid. Enamik trühvlikasvatajatest on puud istutanud vabale maalapile, mida jõudumööda korrastada ja millele umbrohutõrjet teha. Kalda näiteks tõdeb, et aastas kulutab ta oma trühvlihobile kokku umbes nädala. Kogu oma elu trühvlite kasvatamisele alla kinni panna ta ei soovita, sest iial ei või kindel olla, kas pärast aastatepikkust ootamist seeni üldse saabki.

Eestis eraalgatusel tegutsevad huvilised on tellinud sertifitseeritud trühvlipuid Inglismaalt, Prantsusmaalt ja Rootsist. "Rootsi päritolu trühvlipuud sobivad siinsesse kliimasse kõige paremini," teadis Otsing.

Trühvliistanduse rajamiseks sobib kõige paremini söötis põllumaa. Otsing ütles, et kuna trühvlid eelistavad mulda, mille pH on vahemikus seitse kuni kaheksa ühikut, siis alla seitsme pHga mullad vajavad lupjamist.

Trühvleid otsivad trühvlikoerad

"Tootliku istanduse peamiseks eelduseks ja investeerimisobjektiks on kvaliteetsed trühvlipuud. Istiku hinnad sõltuvad eelkõige trühvliliigist ja puu vanusest. Näiteks aastase suvitrühvliga nakatatud tamme hind Rootsist tellides ületab 30 eurot. Lisaks on trühvlite leidmiseks vajalik trühvlikoer, kes tuleb kas osta või ise välja õpetada," rääkis Otsing.

Tänavu Tartu ülikoolis kaitstud bakalaureusetöös kirjutab Kati Ilves, et "traditsiooniliselt on trühvlijahil kasutatud kodusigu ja selleks spetsiaalselt välja õpetatud koeri".

7

aastat vähemalt kulub alates puude nakatamisest kuni esimese trühvlisaagini.

Kodusigade puhul on üldjuhul probleemiks nende transportimine ja ka harjumus leitud trühvlid ära süüa. Seega kasutatakse trühvlite leidmiseks spetsiaalselt välja õpetatud koeri.

Ilves kirjeldab oma töös, et "loomad tunnevad ära õiges küpsemisjärgus viljakehad ja annavad nende leidmisel peremehele märku, mille järel trühvlikoera premeeritakse leiu eest".

Eesti Kennelliidu andmeil sarnaneb trühvlikoerte koolitamine narkokoerte väljakoolitamisega. Tedersoo kirjeldas, et riidelapile pannakse trühvliõli ja see peidetakse ära. Koer otsib selle seejärel üles. Trühvlikoeri kasutatakse enim siiski looduslike trühvlite otsimiseks, kuna maa-ala, mida läbi tuulata, on suur.

Kennelliidu andmeil pole Eestis trühvlikoeri, kuigi kuluaarides on nende vastu isegi huvi tuntud.

MIS ON MIS

Trühvel

Trühvlite perekonda kuulub 180–220 liiki.
Eestis saaks kasvatada erinevaid trühvliliike, kuid kõige tugevam lootus on siinsetes tingimustes ellu jääda suvitrühvlitel. Kvaliteetne suvitrühvel on suur, must ja krobeline.
Trühvli hinna paneb paika kvaliteet: kilo hind varieerub 300 ja 1000 euro vahel ning on suuresti mõjutatud nimetatud kolmest faktorist.
Loomulikult ei tohi trühvel olla ussitanud.
ALLIKAS: SEENETEADLANE LEHO TEDERSOO

TASUB TEADA

Mida on trühvlikasvatuseks vaja?

Vaba maalapp, parim oleks söötis põllumaa.
Trühvlipuid, mida võib tellida nii Inglismaalt, Prantsusmaalt kui ka Rootsist. Rootsi päritolu puud on meie kliimasse sobivaimad. Üheaastase suvitrühvliga nakatatud tamme hind Rootsist tellides on veidi üle 30 euro. Istiku hind sõltub eelkõige trühvliliigist ja puu vanusest.
Aega ja kannatust – puude nakatamine võtab 1–2 aastat, sealt edasi esimesi trühvleid võib ideaaltingimustes saada alles aga viie aasta pärast.
Samas pole trühvliistandust eriti tarvis hooldada – piisab sellest, kui hein ära niita ning umbrohutõrjet teha. See tähendab, et tegu pole väga ajakuluka projektiga.
ALLIKAD: LEHO TEDERSOO, EVELI OTSING, KARMO KALDA

Müügijuhtimise aastakonverents 2017

Praktikult praktikule!

22.09.2017
Telliskivi Loomelinnak,
Vaba Lava

8:45–9:20 Tervitame osalejaid hommikukohviga

I SESSIOON: MÜÜGIJUHTIMISE STRATEEGIA

9:30 Transforms your sales to make your business grow
JOHAN BYNELL sales consultant and lecturer (Sweden)

10:00 Kas müük vajab peenhäälestust või revolutsiooni?
MARKO RILLO juhtimiskonsultant ja strateeg

10:30 Värbamise valikud: otsingukuulutusest palgani ja vastupidi
RAIN RESMELDT UUSEN CV.ee turundusjuht

11:00–11:20 Energiapaus ja networking

II SESSIOON: MÜÜGIJUHTIMISE PSÜHHOLOOGIA

11:30 Max out your sales team results with psychological leadership skills!
SAMULI SUVELA Salamander sales & strategy CEO (Finland)

12:00 Kas juht-*coach* või juht-ekspert?
IVAR LUKK juhtide *coach* ja treener

12:30 Organisatsioonisiseseid läbirääkimised: palgatõusust lahutuseni
STEN ANDREAS EHRLICH SpeakSmart väitlustreener

13:00–14:00 Lõuna

PRAKTIKULT PRAKTIKULE

Best Sales 2017

Suures saalis
14.00–15.00 Müügitegu 2017 edulood
Case-study'd Müügitegu 2017 finalistidelt

Väikeses saalis
14.00 I praktikum: Müügitöötaja otsingukuulutus ja eelvalik
RAIN RESMELDT UUSEN CV.ee turundusjuht

14.30 II praktikum: 5 tehnikat müügimeeskonna käima tõmbamiseks
ALEKSEI RAZIN Game Club juht ja treener

15:00–15:20 Energiapaus ja networking

III SESSIOON: ELLUVIIMINE

15:25 Elluviimise valikud: kes teeb otsuseid, see tellib ka muusika
MIHKEL REINSALU Teadmiste Instituudi müügitreener

15:55 "Inspiratsioon on olemas, aga ta peab leidma su töötamas." – Pablo Picasso
MADIS OTS loovprotsesside juht, Creative Union

16:25 MÜÜGITEGU 2017 VÄLJA KUULUTAMINE

16:30 Üllatusesineja tervitab müügirahvast

Konverentsi korraldavad
Äripäev
Äripäev Bestsales.ee

Konverentsi toetavad
LEXUS TALLINN
CV online
Kinder nutella

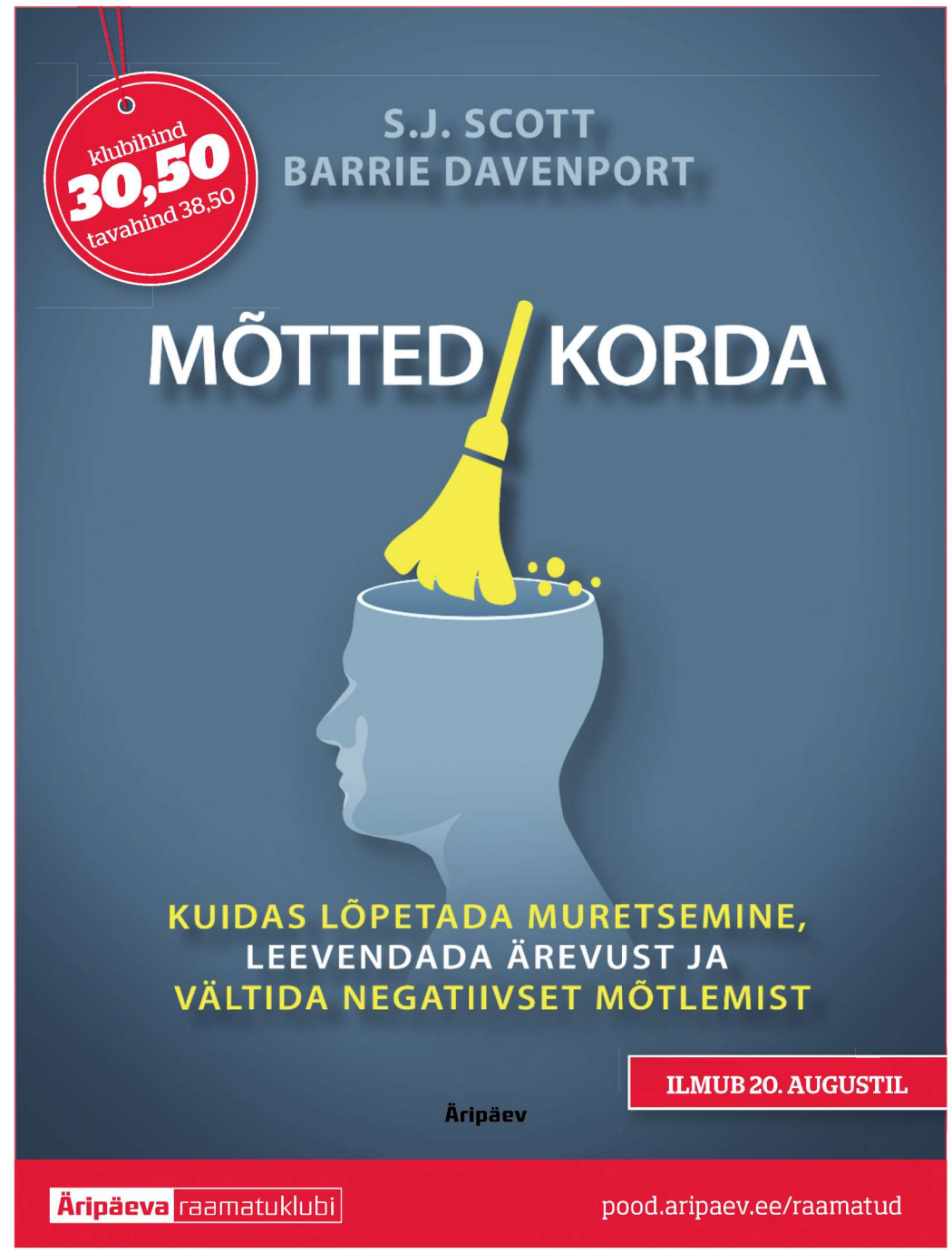

TÕLGE

Toggl on kiiresti arenev kolmest pilveteenust pakkuvast ettevõttest koosnev kontsern, mis plaanib maailma vallutada. Toggl on asutatud Tallinnas, kus asub ka meie peakorter. Meie rahvusvahelisse meeskonda kuulub 70 inimest. Enamik meie meeskonna liikmetest, kelle hulgas on 20 rahvuse esindajaid, teeb kaugtööd.

Toggli suurimad turud on Ameerika Ühendriigid, Kanada, Ühendkuningriik ja Austraalia, kust tuleb suurem osa meie 2017. aasta enam kui 10 miljoni USA dollari suurusest tulust. Teenime kasumit soliidse kasumimarginaaliga ja ettevõte on üles ehitatud välisinvesteeringuteta.

Ühinege meiega pearaamatupidajana!

Togglis hakkate:
- korraldama Toggli kontserni kuuluvate ettevõtete Toggl, Teamweek ja Hundred5 igapäevast raamatupidamist;
- juhtima Toggli raamatupidajate meeskonda;
- tegema koostööd juhtkonnaga – eelarve koostamine, tulemuslikkuse põhinäitajate ülevaated, kassajäägi analüüsimine;
- juhtima koostööd audiitorite ning Toggli Ameerika Ühendriikides ja Iirimaal asuvatele tütarettevõtetele raamatupidamisteenuse pakkujatega;
- tegema kuuaruandeid, näiteks kasumi- ja kahjumiaruandeid ja rahakäibe aruandeid;
- koostama majandusaasta aruandeid ja läbi viima konsolideerimisprotseduure;
- jälgima kulutusi, analüüsima tulusid ja kliendibaasi;
- tegelema keerukate maksustamisega seotud küsimustega, näiteks siirdehinnakujunduse ja paljurahvuselise meeskonnaga;
- tegelema maksustamisaruandlusega;
- koostama ja uuendama finantsstrateegiaid ja -protseduure.

Eeldame, et teil on:
- vähemalt viieaastane töökogemus raamatupidajana, eelistatavalt rahvusvahelises keskkonnas;
- selge arusaam Eesti raamatupidamiseeskirjadest ja maksusüsteemist;
- kogemus rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite ja nelja suurima auditeerimisfirmaga;
- väga hea inglise keele oskus ja teaduskraad finants- või majandusvallas;
- positiivne meelestatus reisimise suhtes;
- huvi uute tehnoloogiate ja tegutsemisviiside vastu;
- valmidus õppida ja inimesena areneda.

Toggl pakub:
- usaldust ja vastutust selgete eesmärkide saavutamisel, võimalust ametiredelil edenemiseks;
- tuge ametialaseks ja isiklikuks arenguks;
- parimat ettevõttekultuuri Eestis ilma liigselt kontrollivate ülemuste ja võimumängudeta töökohal;
- nutikaid ja edasipüüdlikke kolleege kogu maailmast;
- õdusat kontorit Tallinna kesklinnas ja kaugtööd soosivat keskkonda;
- 3200-eurost brutokuupalka ja tublisti ametihüvesid.

Haarake pakkumisest – see on teie elu parim võimalus! Sooritage lühike test aadressil **jobs.toggl.com/chiefaccountant** ja seejärel vaatame edasi.

Avaldusi võtame vastu **31. augustini.**

KAUBANDUS

Alko1000 vedajate odavpood võib Lõuna-Eestis turgu leida

Suuremad jaeketid hoiatavad Eestisse odavpoode plaanivaid Alko1000 pidajaid karmi konkurentsi ja raske ärikeskkonna eest, ent möönavad, et Lõuna-Eestis võib tuntud kaubamärgil turgu olla.

MÄRT BELKIN
mart.belkin@aripaev.ee

Äripäev

Postimees kirjutas neljapäeval, et Läti piiri ääres odavaid alkoholipoode pidava Alko1000 keti vedajad plaanivad Eestis turule tulla väga odavate poodide ketiga, millest esimene hakkab tööle Tartus – väiksema juurdehindluse, püsikulude piiramise ja Lätis tegutsemisel saadud kontaktidega tahetakse hinnad viia nii madalaks, et tudengid saaks 2 euroga päevas kõhu täis.

"Prisma Peremarket tervitab uusi turuletulijaid, kui sellest tõepoolest kliendi jaoks hinnavõit tekib," ütles Soomest pärit keti kommunikatsioonijuht Piret Lankots. Tema hinnangul võib Alko1000 äriplaani mudel toimida Lõuna-Eestis, kuna sealsed kliendid tunnevad alkopoodide brändi juba hästi.

Samas tõdes Lankots, et ostlejate käitumist näitav Nielsen Shopper Trendsi värske uuring viitab, et ostuotsusel pole odavus peamine määraja. Konkurentsi Prisma seetõttu ei karda.

▲ **Alko1000 kauplus Valka linnas on eestlaste seas juba praegu populaarne.** FOTO: ARVO MEEKS / VALGAMAALANE / SCANPIX

"Teame ja arvestame muutustega turul nagunii, sest Eestisse on ka teisi uusi odavpoekette tulemas," rääkis Lankots, viidates sellele, et Eesti turule sisenemisele on vaikselt, ent kindlalt võtnud sihi Saksa odavpoodide kett Lidl.

Rimi soovis uuele tegijale jaekaubanduses jõudu. "Tegemist on kindlasti väljakutseid pakkuva valdkonnaga, kus igav ei hakka," märkis Rimi kommunikatsioonispetsialist Katrin Bats. Samas tõdes ta, et odavpoe pidamine on Eestis väga keeruline. "Kõva konkurents sunnib kõiki kette hindu madalale suruma," rääkis Bats ja lisas, et Eestis on juba praegu selliseid poode, kus allahindluseid on vähe või pole üldse. "Meie hinnangul see oluliselt nende positsiooni turul parandanud pole," ütles Bats.

Rimil endal on odavpoodide kogemus olemas – firma juhtis pikka aega Säästumarketi ketti ning praegugi on veel mõni selle kaubamärgiga kauplus alles. Pikemas vaates on Rimi aga otsustanud odavpoodide pidamisest loobuda.

Maxima Eesti avalike suhete juht Katja Ljubobratets märkis, et kui Alko1000 jõuab ühel päeval poe avamiseni Eestis, siis kindlasti jõuab kohale mõistmine, kuidas käib äri siinses jaekaubanduses valitseva väga karmi konkurentsi olukorras.

"Praegu ju tegutsevad Eesti kauplejad tingimustes, kus kohustuslikud alkoholiaktsiisi määrad on Eestis Läti omadest sedavõrd kõrgemad, et väga paljud Eesti inimesed teevadki sisseoste piiripiirkonnas asuvates kauplustes ja meie omakorda seisame silmitsi käibe vähenemisega ning vajadusega vähendada alkohoolsete jookide osakondade pinda," tegi Maxima avalike suhete juht Alko1000 ärimudeli pihta torke.

elke MÖÖBEL

KONTORITE TERVIKLAHENDUSED

MÖÖBEL / VALGUSTID / AKSESSUAARID
Kodusisustussalong: Tedre 55, Tallinn / + 372 661 7320
Kontori ja avaliku ruumi sisustussalong: Rästa 18, Tallinn / + 372 662 7070
tallinn@elkemoobel.ee / www.elkemoobel.ee

KOMMENTAAR

Parkman eksib mitmes asjas

Määrusega, millele Janek Parkmani loos viidatakse, võetakse Eesti õigusesse üle direktiiv, mis reguleerib nn keskmise võimsusega põletusseadmetest tulenevat saasteainete heidet.

Keskmise võimsusega põletusseadmeid kasutatakse Eestis valdavalt väiksemate linnade, külade, koolide jms soojusega varustamiseks ning neid on kokku ligikaudu 1000. Kõige enam kasutatakse neis põletusseadmetes kütusena maagaasi (45%), järgnevad vedelkütused, sh põlevkiviõli (27%) ja tahke biomass (23%). Katlamajades kasutatava põlevkiviõli kogus on läbi aastate vähenenud.

Väide, et suurimad õhusaaste põhjustajad on nn keskmise võimsusega põletusseadmed, ei ole õige. Need põletusseadmed panustavad vääveldioksiidi üldkogusesse 13% ja lämmastikoksiidide puhul vaid 6%.

Õige ei ole ka väide, et Eesti õhukvaliteedi üheks probleemsemaks komponendiks on väävliühendid. Vääveldioksiidi piirväärtuseid Eestis ei ületata ning läbi aastate on selle saasteaine heitkogus märgatavalt vähenenud. 1990–2015 vähenes vääveldioksiidi koguheide 88%.

Samuti ei ole õige väide, et praegu on põletusseadmete valdkond täielikult reguleerimata. Laiemalt reguleerib välisõhu valdkonda õhukvaliteedi direktiiv. Kõik Eestis tegutsevad käitised peavad järgima atmosfääriõhu kaitse seaduse alusel kehtestatud õhukvaliteedi piirväärtusi olenemata, millist kütust kasutatakse. Inimese tervise kaitseks kehtestatud piirväärtuste ületamine on keelatud ja selle täitmist kontrollitakse.

Ettepanekuid sai teha

Põletusseadmete viimine direktiivi nõuetega vastavusse võib olla väga kulukaks, mis võib tähendada ka väikeste külakatlamajade sulgemist. Õhukvaliteedi seisukohast oleks see kindlasti halvem variant, sest üks katlamaja küla peale saastab kindlasti vähem kui igal elamul oma katlamaja või ahju kütmine. Seetõttu ongi vajalik üleminekuaeg, et leida sobivad lahendused. Kõik direktiivis seatud tähtajad on kohustuslikud ning nende rangemaks muutmine tähendaks ka ebavõrdset konkurentsiolukorda võrreldes ülejäänud Euroopa Liidu liikmesriikide ettevõtetega.

Direktiivi ülevõtmiseks tuleb koostada uus määrus ning kõigil oli võimalik 19. juunist 10. augustini esitada kommentaare ja ettepanekuid. Laekus üks ettepanek. Kooskõlastame määruse kõigi asjasse puutuvate ministeeriumite ja osapooltega.

HEIDI KOGER
keskkonnaministeeriumi välisõhu osakonna juhataja

Kõigil oli võimalik 19. juunist 10. augustini esitada kommentaare ja ettepanekuid. Laekus üks ettepanek.

Äripäev

Peatoimetaja: Meelis Mandel
Väljaandja: AS Äripäev
Vana-Lõuna 39/1, 19094 Tallinn
telefon:
(372) 667 0195,
(372) 667 0222

Toimetus:
e-post: aripaev@aripaev.ee
tel: (372) 667 0111
Reklaamiosakond:
e-post: reklaam@aripaev.ee
tel: (372) 667 0105
Tellimine ja levi:
e-post: register@aripaev.ee
tel: (372) 667 0099
Tellimine internetis:
www.aripaev.ee/tellimine

Äripäeva tellija eelised – ostukeskkond privileeg.aripaev.ee ja soodsaim võimalus soetada Äripäeva raamatuklubi raamatuid.
Äripäev veebis: **www.aripaev.ee**
Trükk AS Kroonpress

Toimetus võtab endale õiguse kirju ja kaastöid vajaduse korral lühendada. Toimetus kaastöid ei tagasta. Kõik ajalehes Äripäev ja tema lisades avaldatud artiklid, fotod, teabegraafika (sh päevakajalisel, majanduslikul, poliitilisel või religioossel teemal) on autoriõigusega kaitstud teosed ning nende reprodutseerimine, levitamine ning edastamine mis tahes kujul on ilma ASi Äripäev kirjaliku nõusolekuta keelatud. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse, pn@eall.ee või tel (372) 646 3363.

KOLUMN

Nutan küll, aga valin ikkagi sotsid

Liberaalse maailmavaatega majanduslikult mõtleval valijal on nii sügisestel kohalikel valimistel kui ka järgmistel riigikogu valimistel jäänud vaid üks tõsiseltvõetav valik – sotsid.

JUHAN LANG
börsitoimetuse juht

Parem võtke mu raha kui kõige kaitsetumate inimõigused.

Üllataval kombel on sotsiaaldemokraadid viimastel aastatel ainsa erakonnana julgenud olulistel hetkedel seista ühiskondlike põhiväärtuste eest, seda oma populaarsuse hinnaga.

On nimelt kolm aspekti, mis eristavad meid Põhja-Koreast, Süüriast või Tšetšeeniast ning muudavad meie elatustaseme vaatamata oluliselt vilets amale geograafilisele asukohale ning maavarade nappusele oluliselt paremaks kui näiteks Venezuelas. Need on inimõigused, demokraatia ja liberaalne turumajandus.

Nende kolme märksõna suhteline elujõulisus on peamine põhjus, miks idanaabri tohutule ressursirikkusele vaatamata jääb tavaline venelane elatustasemelt Eesti ametivennale tuntavalt alla ja vaimne eliit kipub riigist pagema. Paki riik kokku, anna kas või näpuotsaga liberaalset turumajandust, demokraatiat ja inimõigusi – ning imed juhtuvad. See on suuresti põhjus, miks keskmine eestlane pole eales elanud paremini kui praegu.

Parim riigivalitsemine on selline, mis hoiab oma kombitsad majandusest nii kaugel kui võimalik. Praegu näeme vastupidist: riik rähkleb nii et seda nägu: maksudega jahmerdamine, eelmisest sajandist sisserändekvoot – kui mõni toorainetega hästi varustatud suurriik võiks sellise jandi veel hädapärast välja kannatada, siis väikese ekspordile orienteeritud riigi puhul paistab see nagu enesetapukatse. Valitsuse maksumängud on võtnud farsi mõõtmed ning sotsidel on selles oluline roll. Nende konkreetsed ideed, alates riiklikest üürimajadest kuni magusamaksu ja alkoholiaktsiisi tõstmiseni ei kannata üleüldse mingit kriitikat ning sellepärast pole mulle nende valimine varem ausalt öeldes isegi mitte mõttesse tulnud.

Üllatusin aga tõsiselt, kui sotsid eesotsas Jevgeni Ossinovskiga osutusid esimeseks ja lõppkokkuvõttes ka ainsaks parteiks, kes julges mullu sirge seljaga avalikult välja astuda ksenofoobia vastu ning juhtida tähelepanu "konservatiivsele" hullusele. Sotsid on osutunud ainsaks parteiks, kes tunnetab kulutulena levinud ksenofoobiliste ja inimvaenulike meeleolude mõju siin elavatele tuhandetele välismaalastele, aga ka teistele vähemustele ning said aru, mis Eesti jaoks päriselt kaalul on. Toona lootnuksin küll mõistuse häält kuulda pigem varem liberaalsete poliitikatega silma paistnud Reformierakonnalt. Erakonnalt, keda olin erinevalt sotsidest varem valinud.

Usun, et Ossinovskil oli õigus, kui ta ütles, et erakondade laveerimise põhjus oli poliittehnoloogiline kartus pahandada valijaid. Tõeks sai see, millele Martin Luther King juunior viitas teisel pool ookeani juba ammu enne seda, kui nii mõnigi meie praegustest ministritest ilmavalgust nägi: lõpuks ei mäleta me mitte oma vaenlaste sõnu, vaid oma sõprade vaikimist.

Põhimõttelised asjad

Kui sotsid kipuvad juba loomuomaselt majandust sandistama, siis IRL ja EKRE astuvad siit veel suure sammu edasi ja ronivad inimeste magamistuppa. Selles mõttes ei erine IRLi või EKRE (aga ka nii mõnegi teise partei) juhtivpoliitikud suvalistest pättidest. Nad üritavad võtta midagi, mis neile ei kuulu – inimõigusi. Ja see on palju põhimõttelisem küsimus kui mõneprotsendine maksutõus. Mõni euro või eurosent viinapudeli või minu pärast kas või koolapudeli eest rohkem maksta ei tundugi selle kõrval enam nii ületamatu. Vähemalt saavad pensionärid, puudega inimesed, naised, geid, välismaalased või mistahes teised enim ebavõrdsust tajuvad ühiskonnagrupid rahus majanduselus osaleda ega pea oma potentsiaali realiseerimiseks välismaale pagema. Parem ettevõtjavaenulik kui inimvaenulik.

Lõppkokkuvõttes viib aga teine varem või hiljem paratamatult esimeseni. Kurioossel kombel võivad sotsid vaatamata oma maksuvallatustele pikaajalises perspektiivis riigi majandusele oluliselt positiivsemalt mõjuda kui nende konservatiivsemad kolleegid, sest vähemalt ei kipu nad ühiskonna tugisammaste kallale. Nutikat investorit ja ettevõtjat nad oma vempudega vaevalt pikaajaliselt rivist välja lüüa suudavad. Üks on kindel: ajalooõpikutes ei kirjutata tulevikus mitte sellest, kui palju 2017. aastal Eestis alkoholi pealt aktsiisi maksti, vaid ikka sellest, kuidas 1991. aastal iseseisvus taastati, ja sellest, et 2004. aastal sai Eestist Euroopa Liidu ning NATO liige. Ja sellest, millal hakkasid samast soost paaridele kehtima samad õigused nagu kõigile teistele. Ei tahaks, et minu lapselapsed peavad silmad peast häbenema, et vanaisa kaasaegsed sammusid mentaalses mõttes sama jalga paariamaadega, mitte arenenud riikide eliidiga, ning polnud vaimult mitte üksnes väikesed, vaid ka väiklased. Parem võtke mu raha kui kõige kaitsetumate inimõigused. Seda enam, et inimõiguste kallale kippujad võtavad raha niikuinii.

KOMMENTAAR

Kui kaua meie pea veel valutab?

Kas lugeja oskab ära arvata, millises meie ministeeriumis menetletakse praegu sellise määruse eelnõu, mille seletuskirjast võib lugeda, et meid ümbritsev õhk on sedavõrd saastatud, et ainuüksi selle hingamine põhjustab inimesele terve rea tõsiseid kroonilisi terviseprobleeme?

JANEK PARKMAN
JetGas OÜ juhatuse liige

Ilmselt vajaksid kalad peavalu ja hingamisraskuste eest enam kaitset kui kuivamaa elukad.

Saastatud õhu põhjustatud terviseprobleemid olevat sedavõrd tõsised, et toovad endaga Euroopa Liidus igal aastal kaasa 400 000 enneaegset surma. Euroopa Liidus kulutatakse igal aastal pea triljon eurot, et leevendada juba tekkinud tervisekahjusid.

Ei, see ei ole sotsiaalministeerium. Te mõistaksite seda kohe, kui loeksite seletuskirjast, et määruse vastuvõtmine aitaks küll kaasa tervisekahjude 40% vähenemisele, aga sellega pole ministeeriumil erilist kiiret. Tegelikult ei kavatseta selle määruse eelnõud ei tervise- ja tööministri ega sotsiaalkaitseministriga isegi kooskõlastada. Loeme edasi ning jätkame arvamismängu.

Seletuskirja teine osa arvutab määruse vastuvõtmisega kaasnevaid majandusmõjusid. Selles on jõutud järeldusele, et suurimad õhusaaste tekitajad on umbes 500 Eesti katlamaja, millel pole mingisuguseidki puhastusseadmeid. Hinnatakse, et määruse vastuvõtmisel tuleks kõigi nende katlamajade tossutamise vähendamiseks kokku investeerida umbes 20 miljonit eurot. Suur osa sellest investeeringust tasuks end energiasäästu kaudu juba mõne aasta jooksul ära ja veelgi suurem osa oleks võimalik saada riigilt tagastamatu abina.

Kas jutt investeeringutest energeetikasse viis mõtted majandusministeerimile? Vale puha! Majandusministeerium toetab tasuvaid energeetikaprojekte kahel käel. Meie küsitud ministeeriumi plaan on aga lükata kõik investeeringud vähemalt kümne aasta kaugusele tulevikku.

Miks nii?

Seletuskirjast loeme, et Eesti üks probleemsemaid õhusaaste komponente on väävliühendid, mis lisaks sellele, et põhjustada inimesele peavalu, üldist ebamugavust ja ängistust, süvendavad ka astmat, takistavad kopsudel hapniku omandamist ning ärritavad hingamisteid. Väävliühendite allikaks on need Eesti katlamajad, mis põletavad põlevkiviõli, sedasama väävlirikast kraami, mille värsketest tootmisrekorditest on äsja teatanud nii Eesti Energia kui ka VKG.

Sedasama põlevkiviõli on juba mitu aastat keelatud põletada Läänemerel seilavates laevades, aga Eesti katlamajades võib meie küsitud ministeeriumi loal seda järgmise kümnekonna aasta jooksul ilma igasuguste piiranguteta vabalt teha. Ilmselt vajasid Läänemere kalad peavalu ja hingamisraskuste eest märksa enam kaitset kui Eesti kuivamaa elukad.

Jutt käib keskkonnaministeeriumist, kus on valmimas määruse eelnõu, mis lubab katlamajadel põlevkiviõliga tossutada veel kümme aastat ja kauemgi. Miks nime poolest keskkonda kaitsev ministeerium lubab väävliheitmetega loodust ja inimeste tervist edasi rikkuda, on ebaselge.

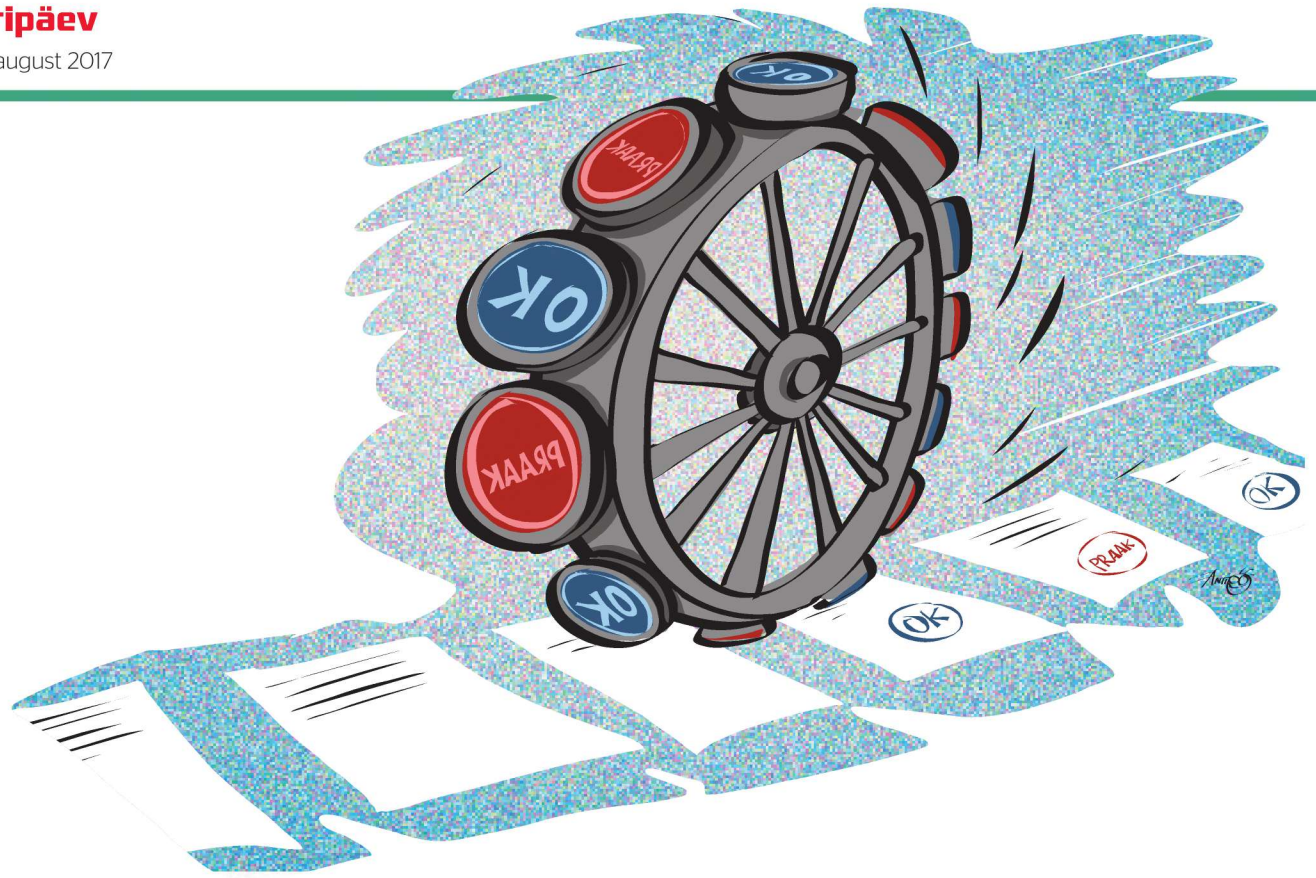

JUHTKIRI

Riigihangete seadus võib vajada üleviksimist

Kõigi osapoolte huvides on, et riigihangete seadust ei peaks lõputult ümber tegema.

Septembri alguses kehtima hakkava uue riigihangete seadusega kaasas käivad vaidlused kutsuvad tõenäoliselt esile vajaduse seadust mõne aja pärast uuesti kohendada.

Iga seadusemuudatuse eesmärk peaks olema eelmisest parem ja täpsem seadus: ta võiks lahendada need probleemid, mida eelmine versioon ei suutnud. Osaliselt uus hankeseadus seda ilmselt suudab: pakkumuste sisu varasemast laiaulatuslikum avalikkus on kahtlemata hea, konfidentsiaalsuse vähendamine oli ka enamiku osapoolte soov.

Selle üle, kas pakkumistel osalevad ettevõtted suudavad oma ärisaladust mõistlikult määratleda või kipuvad pigem ärisaladuse alla sõnastama ka ülearust, pole ehk mõtet ette vaielda: saab peagi näha.

Vaidlused on loomulikud

See, et seadusemuudatus toob esialgu kaasa juriidiliste vaidluste hulga suurenemise, pole iseenesest midagi uut. Tegelikult pole see ka ei hea ega halb, vaid pigem normaalne nähtus. Mistahes seduse tõlgendamine käibki praktika kaudu ning juriidilised vaidlused on selle loomulik osa. Ent kui vaidluste hulk kasvab ebamõistlikult suureks, siis pole seadusemuudatused oma eesmärki täitnud, sest juriidiliste vaidluste hulga suurendamine pole kindlasti eesmärk.

Vähemalt osaliselt on vaidluste hulga suurenemine sisse ehitatud viisisse, mismoodi riigihangete seaduse muudatused sündisid. Seaduseteosse oli kaasatud üle 50 huvigrupi ja eelnõu täpsustamisel esitati rohkem kui 800 märkust.

Jällegi: osapoolte kaasamine on alati positiivne, aga on täitsa selge, et kui osapooli on suur hulk, siis ei saa kõigi nende ettepanekuid esitatud kujul arvesse võtta sel lihtsalt põhjusel, et nad käivad üksteisele vastu. Esitatud ettepanekuid seaduseks vormides tuleb seaduseandjal lõpuks ikkagi otsustada, mis läheb seadusesse sisse ja mis jääb välja.

Ent riigihangete seaduse uue kujuga ei jäänud paraku rahule seaduseandja ise. Kunagine kesk-, praegune reformierakondlane Deniss Boroditš on seadust avameelselt ärasolgitud praagiks nimetanud ja vabaerakondlased hääletasid muudatuste poolt pika hambaga. Aga hääletasid, 66 häält saadi lõpuks kokku ja kogu see pikk jant kaelast ära. Ei paista just seadusloome hea tava näitena. Aga Euroopa Komisjon oleks saanud Eestile selle seadusega venitamise eest 300 000 eurot trahvi väänata ja nii ta ära vormistati.

Juristidele tööd ja leiba

Juristidel, kes praegu riigihangete seaduste muudatusi vaagides vaidluste hulga suurenemist ennustavad, võiks ju iseenesest hea meel olla, et vaidluste hulk suureneb – neile tähendab see tööd ja leiba. Laiemalt võttes on aga kõigi osapoolte huvides, et seadus oleks võimalikult üheselt mõistetav ja seda ei peaks kogu aeg ümber tegema. Seadusetegu võtab ju aega, sihtgrupid peavad ennast muudatustega jälle uuesti kurssi viima jne.

Arvestades seda, kui suurt hulka ettevõtjaid ja teisi osapooli seadus puudutab, oleks võinud ehk soovida seaduseandja enamat süvenemist ja klaarimat pilku probleemidele, mida muudatusega lahendada sooviti – seda, et osapooli ei kaasatud, sel korral kindlasti ette heita ei saa.

LOE ÄRIPÄEVAST

Kaanelugu "Uue hankeseaduse valud ja võlud"
tänases lehes lk 4–5

ÄRIPÄEV EETRIS

Kuidas mõõta sisuturundust?

Kas sisuturundus töötas või mitte, selle mõõtmisest räägib saates Best Marketing Internationali juht Hando Sinisalu. Mida tasub mõõta? Millist infot inimene usaldab? Kas kasutada ettevõtte turunduses juutuubereid? Miks turunduskampaaniate efektiivsus kahaneb?

▶ **Raadiosaadet "Äripäev eetris" saab kuulata Äripäeva veebis, tellida iTunesis ja alla laadida Soundcloudis.**

3,8

protsenti kasvas Hongkongi majandus teises kvartalis. Bloombergi analüütikud olid Hongkongi keskmiseks majanduskasvuks teises kvartalis oodanud 3,3%.

UC RENT
ESINEMISLAVAD | TELLINGUD
TELGID | SOOJAKUD | PIIRDEAIAD
TRIBÜÜNID | ILMASTIKUKAITSED
LAOHALLID | MÖÖBEL ÜRITUSTELE
RENT, MÜÜK ja PAIGALDUS
tel +372 51 75 920 | www.ucrent.ee

LADUKS

www.laduks.ee
TÖÖSTUSUKSED
TULETÕKKEUKSED
LAADIMISSEADMED
MÜÜK | PAIGALDUS | HOOLDUS
5 AASTAT EDUKAID PROJEKTE
tel 6 803 505 mob 56 505 898 info@laduks.ee

REPLIIK

Arguse nahka läinud partei võitleb tontidega

Reedel Paides arvamusfestivalil IRLi lavast mööda kõndides nägin, et laval jutustas neli erakondlast, aga kuulajaid polnud mitte ainsatki. Kaks tüdrukut seal küll istus, aga nemad olid lava poole seljaga ja ninapidi telefonis.

VILJA KIISLER
ajakirjanik

Avalik patukahetsus jääb poolikuks, kui see enam kedagi ei huvita.

Jutt käis sellest, mis IRLil on valesti läinud. See on ilmselt teraapiline niimoodi avalikult arutada, mis kõik on metsa läinud, ainult et avalik patukahetsus jääb poolikuks, kui see enam kedagi ei huvita.

Hetk, mil IRL oleks saanud end jõuliselt positsioneerida, oli mu meelest Margus Tsahkna Isamaa 2.0 kõne 2016 alguses. Kaks miljonit eestlast oleks võinud olla kõnetav siht ja erakordne võimalus defineerida avatud rahvuslus lihtsalt, lööv alt ja tegelikult ka pragmaatiliselt: eestlane on igaüks, kes seda olla tahab. Kaotada poleks olnud midagi, võita olnuks aga mõistlikult põhjendatav positsioon ja mine tea, ehk pikem püsigi.

Aga kus sa sellega. See kõne jäi araks pläraks, kõik see globaalse eestluse jutt jõuetuks, kahe miljoni eestlase jutu tagant paistsid ikka juba Kitzbergi "Libahundis" sõnastatud kollased juuksed ja sinised silmad. Arguse nahka läks see kõne.

Nõnda polegi IRLile muud jäänud kui võidelda iseenda välja mõeldud tontidega. Kui Urmas Reinsalu vahepeal okupatsioonikahjude sissenõudmisest peaks ära väsima, siis hakkab tema kooseluseadust lammutama ja kui seda ei lasta ära lõhkuda, küll siis võib jälle okupatsioonikahjudega jahtima hakata. Midagi peab ju tegema.

toimetaja Juhan Lang
tel 667 0136
juhan.lang@aripaev.ee

KOKKUHOID

Revideerisin portfelli kulud

Otsin aktiivselt oma portfelli hoiustamiseks teenustasude poolest soodsaimat võimalust ning seetõttu vaatasin üle kõik oma viimaste aastate kulud.

Kuigi hinnakirjad võivad Swedbankil ja LHV-l kohati erineda, on hinnastamise põhimõtted kahel pangal küllaltki sarnased.

INVESTOR TOOMAS
investor.toomas@aripaev.ee

Äripäev

83

eurot oleks Toomas võitnud, kui oleks viimase kahe aasta jooksul teinud kõik oma teingud LHV pangas.

Kasutan praegu Swedbanki kauplemiskontot ja võtsin luubi alla kõik viimase kahe aasta jooksul maksutud teenustasud. Mulle on teada, et LHV väärtpaberikontol on Balti aktsiate hoiustamine tasuta ning seal peab USA dividendidelt maksma ka poole väiksemat tulumaksu.

Samas olen kuulnud, et tehingutasud on kodumaise panga puhul jällegi kõrgemad. Niisiis otsustasingi dividendilt makstava tulumaksu, tehingu- ja haldustasud juppideks lahti võtta ning kahe panga pakutavat omavahel võrrelda.

Suurt vahet ei ole

Pangast kahe viimase aasta väljavõtet vaadates ja kulusid tabelisse kandes avastasin, et olen tehingu- ja haldustasude ning dividendidelt makstavale tulumaksule kulutanud 2260,75 eurot. Suurima kulu sellest moodustas tulumaks dividendidelt, mida maksin kahe aastaga 1297,5 eurot, haldustasudele kulutasin 606,39 eurot ja tehingutasudele 356,86 eurot.

Kuna LHV pakub minu suurematele kuluartiklitele kõige paremaid soodustusi, võttes USA dividendidelt poole väiksemat maksu ning hoiustades Balti aktsiaid tasuta, vaatasin, millised oleks numbrid kodumaisesse panka kolides. Selgub, et kui Swedbankis maksin USA dividendidelt kahe aasta jooksul 607,24 eurot tulumaksu, siis täpselt sama perioodi vältel oleks LHVs kulunud 303,62 eurot, samuti oleksin kokku hoidnud Balti aktsiate hoiustamiselt 219,96 eurot.

Samas tuleb vaadata ka tehingutasude poolt, nendega kaotaksin LHV puhul märkimisväärselt. Kui oleksin teinud kõik oma viimase kahe aasta tehingud LHVs, oleksin maksnud 254,84 eurot rohkem. Samuti on kodumaises pangas kallimad välismaiste aktsiate hoiustamise tasud – ka selle pealt oleksin kaotanud 185,54 eurot. Kõiki teenustasusid ja kulusid arvestades oleks minu võit LHV puhul olnud kahe aasta peale 83,19 eurot.

Sain targemaks

Pean tunnistama, et algul oli kontoväljavõttel seisvate teenustasude tõlgendamisega tükk tegemist. Nii näiteks tundus esiti, et Swedbank on osa tehingute eest võtnud minult ainult 3,2 eurot ehk väiksemat tasu, kui ette nähtud.

Swedbank Marketsi valdkonnajuhi Andres Suimetsa selgitusel investor Toomasele aga mingeid soodustusi tehtud ei ole ning kõik teenustasud rakenduvad vastavalt Swedbanki kauplemiskonto hinnakirjale. “Erisused väljavõttel esinevad seoses emissioonidega, nagu näiteks LHV aktsia ja võlakirja emissioonid, Inbanki emissioon ja Baltic Horizoni emissioon,” märkis ta. “Nende puhul kauplemistasu ei rakendu, vaid ainult tasu makse vastu väärtpaberitehingu eest, mis on 3,2 eurot.”

Avastasin väljavõttelt veel ka seda, et mitme aktsia puhul jääb kuine hooldustasu alla miinimumi ehk 3,2 euro. Samuti on maksnud mõni USA aktsiatega tehtud tehing alla panga miinimumi ehk 14,06 euro. “Hooldustasu miinimumi arvestatakse konto, mitte turu lõikes,” selgitas Suimets, et vaadata tuleb suuremat pilti. “Miinimumtasusid tehingute puhul arvestatakse tehinguvaluutas,” põhjendas ta, miks osa tehingute maksumus võib eurodes alla miinimumi jääda.

Kuigi hinnakirjad võivad Swedbankil ja LHV-l kohati erineda, on hinnastamise põhimõtted kahel pangal küllaltki sarnased. Vallikivi kinnitusel vaadeldakse ka LHV haldustasude puhul kogu välisaktsiate positsiooni ühtse tervikuna. “Näiteks 30 000eurosele positsioonile rakendub 0,025protsendiline ja seda ületavale summale 0,015protsendiline kuutasu,” sõnas ta. “Miinimumtasu 2 eurot iga turu lõikes eraldi ei lisandu,” lisas Vallikivi.

Nii nagu Swedbankis, ei rakendu ka LHVs esmaemissiooni puhul kauplemistasu. “Emissiooni puhul on LHV-l eraldi tasu ning see on 3 eurot, ilma protsendita,” kinnitas Vallikivi. “LHV aktsiate märkimine oli meil aga tasuta.”

LHV maaklertegevuse juht tõi veel esile, et Balti- ja Põhjamaade aktsiate puhul on dividendide maksustamine sarnane Swedbankiga. “Rakendub 15protsendiline tulumaksu määr,” ütles Vallikivi. Ta lisas, et nagu Swedbankiski, rakendub LHVs kõikidele haldustasudele käibemaks. Tehingutasudele seda ei lisandu.

Suurbritannia tehingutasud on Vallikivi sõnul 0,8% + 11 eurot.

Soovitab Traderit

Kuigi tehingutasud on LHVs suuremad kui Swedbankis, arvab Vallikivi, et see probleem oleks lahendatav, kui hakkaksin kasutama kauplemisplatvormi LHV Trader.

“Kui investor Toomas osutub aktiivsemaks kauplejaks, siis oleks talle sobivam madalamate tehingutasudega LHV Traderi platvorm,” arvas ta. “Lisaks võiks Toomasele huvi pakkuda ka LHV Venemaasuunaline pakkumine (rublades MICEXil

VÕRDLUS

Kumma pangaga oleks Toomase kulutused investeeringutele soodsamad?

periood 03.08.2015-03.08.2017

	Swedbank	LHV	võit LHVga
Tehingutasud kokku	**356,86**	**611,70**	**-254,84**
Balti aktsiad	54,71	101,42	-46,71
Suurbritannia	121,43	148,29	-26,86
USA	68,02	151,51	-83,49
Euroopa	42,18	75,65	-33,47
Põhjamaad	70,52	134,84	-64,32
Haldustasud kokku	**606,39**	**571,98**	**34,41**
Balti aktsiad	219,95	0	219,95
Suurbritannia	14,41		
USA	202,9	välisaktsiad	
Euroopa	23,16	kokku	
Põhjamaad	145,97	571,98	-185,54
Tulumaks dividendidelt*	**1297,5**	**993,88**	**303,62**
Balti aktsiad**	252	252	0
Suurbritannia	0	0	0
USA	607,24	303,62	303,62
Euroopa	14,42	14,42	0
Põhjamaad	423,84	423,84	0
Kokku	**2260,75**	**2177,56**	**83,19**

*Arvutatud eeldusega, et nii LHVs kui ka Swedbankis tuleb Balti, Suurbritannia, Euroopa ja Põhjamaade dividendidelt tasuda 15% tulumaksu, USA puhul on maksumäär Swedbankis 30% ja LHVs 15%.
** Aprangalt makstud tulumaks.

ALLIKAS: ÄRIPÄEV, SWEDBANK, LHV

ILLUSTRATSIOON: ANTI VEERMAA

kauplemine) ning vajadusel saaks Toomas oma portfelli riske hajutada optsioonide ostmisega," loetles ta Traderi eeliseid.

Veel märkis Vallikivi kauplemisplatvormi eelistena seda, et tehingutasud oleksid 0,02 USA dollarit aktsia kohta. Seejuures tuleks aga arvestada 7 dollari suuruse miinimumtasuga. USA, Saksamaa ja Prantsusmaa aktsiate puhul rakenduks tehingutasu 0,2 protsenti ostusummast, kuid minimaalselt 8 eurot. Vallikivi juhtis minu tähelepanu ka sellele, et eri riikide ostude puhul võib rakenduda ka *stamp tax*, mis näiteks Rootsi puhul on 0,2 protsenti tehingusummast, kuid minimaalselt 60 Rootsi krooni.

Samuti kinnitas Vallikivi, et Trader võimaldab ligipääsu eksootilistele turgudele ja ka selle platvormi puhul on tulumaks USA väärtpaberitelt 15 protsenti.

Miinustena tõi Vallikivi Traderi puhul esile veidi kõrgema haldustasu, mis oleks 0,0025 protsenti portfelli väärtusest kuus ja millele lisanduks igal kuul 10 eurot. "Lisaks ei ole Traderi platvormis Balti ja Soome aktsiaid," nentis ta.

Annan endale aru, et lisaks LHV Traderile on mul ka teisi variante. Välismaakleritest kauplemisplatvormidel LYNX ja Interactive Brokers oleks tingimused kohati veel soodsamad. Samas tuleks nendel juhtudel arvestada teiste, tulude deklareerimist puudutavate ebamugavustega.

Ahvatlev pakkumine LHV-lt

Veel pakkus Vallikivi mulle LHV Traderi kuldpaketti. "Kuna sinu portfellis on üle 100 000 euro raha, siis võiksime sulle soovitada LHV AU-kliendi paketti." Sellisel juhul tuleks mul maksta igal kuul 10 eurot fikseeritud teenustasu. Haldustasude pealt võidaksin aga nii palju, et 30 000 euro piiri ületavaid aktsiaid minu portfellis enam ei maksustataks.

"Netokulu suureneks aastas 12 euro võrra, samas saaksid sa iga aasta protsendi hoiuseintressi kuni 100 000 euro sularaha pealt – praeguse *cash*'i juures oleks see 1100 eurot lisatulu aastas," rääkis Vallikivi.

Pakkumine on küll ahvatlev, kuid siinkohal peaksin arvestama, et siis tuleb mul tehinguid hakata tegema eraisikuna, praegu kasutan selleks ettevõtte kontot.

Mõtteainet on küllaga, mida nüüd vaagima asuda. Olen lootusrikas, et saja korra mõõtmise peale teen lõpuks ikkagi õige lõike.

BÖRS

Euroopa aktsiatel üheksa kuu halvim nädal

USA ja Põhja-Korea kriis on ka Euroopa investorid muretsema pannud ning aktsiad kukkusid kolmandat päeva järjest.

Bloombergi andmetel on Stoxx 600 indeks nädala lõikes kukkunud 2,3 protsenti. Euroala volatiilsust mõõtev VSTOXXi indeks on aga nädalaga tõusnud 5 protsenti ja on kõrgeimal tasemel alates aprillist.

Reede pärastlõunaks oli Londoni börsiindeks FTSE 100 kukkunud ligi 1,1 protsenti, 7310 punktile. Langejaid leidus nii finants-, energia- kui ka tehnoloogiasektoris. Suurimad kukkujad olid Dixos Carphone 8,3 protsendiga, Antofagasta 4,2, Anglo American 4,11, BHP Billiton 3,6 ja Glencore 3,7 protsendiga. Hästi läks seevastu toiduainetootjatel: Coca-Cola aktsia tõusis 1,7 ning Reckitt Benckiseri oma 0,8 protsenti.

5

protsenti tõusis nädalaga euroala volatiilsust mõõtev VSTOXXi indeks.

Suurema tagasimineku tegid ka Itaalia börs, kus languses olid kõik aktsiad (–1,35%) ja Hispaania IBEX 35 (–1,28%).

Prantsusmaa CAC 40 kukkus 1,07 protsenti. Kõige kergemini pääses Saksamaa, 0,35protsendise langusega.

ÄRIPÄEV.EE

KOMMERTSPANKADE INTRESSITOOTED — REKLAAM

Tähtajaline hoius EUR, %

	1 kuu	2 kuud	3 kuud	6 kuud	9 kuud	1 aasta	2 aastat	3 aastat	üle 5 aasta	min summa
Danske Bank	kontakteeruge pangaga									
Tallinna Äripank	0,10	0,15	0,20	0,40	0,50/1,50	0,60/1,60	0,70/1,70	-	-	200
Tallinna Äripank (3)	0,25	0,30	0,35	0,55	0,65	0,75	0,85	-	-	200
Citadele Pank	-	-	-	0,01	0,01	0,20	0,35	0,75	-	150
Versobank	0,40	0,50	0,60	0,75	0,75	1,15	1,25	1,35	-	350
DNB	0,01	0,05	0,09	0,18	0,21	0,23	0,28	0,33	-	100
Krediidipank	0,10	0,10	0,30	0,60	0,90	1,50	1,70	1,80	2,00	100/200 (4)
Inbank	-	-	0,50	0,75	1,00	1,25	1,75	2,00	-	500

Jooksev hoius EUR, %

	keskmiselt kuu jäägilt	kuu püsijäägilt
Danske Bank	kontakteeruge pangaga	
Tallinna Äripank	-	0,00
Tallinna Äripank (3)	-	0,00
Citadele Pank	-	-
Versobank	0,00	0,00
DNB	0,05 (7)	-
Krediidipank	-	0,01
Inbank	-	-

Tähtajaline hoius USD, %

	1 kuu	2 kuud	3 kuud	6 kuud	9 kuud	1 aasta	min summa
Danske Bank	kontakteeruge pangaga						
Tallinna Äripank	0,05	0,05	0,05	0,10	0,15	0,20	200
Citadele Pank	-	-	-	0,90	1,00	1,30	200
Versobank	0,30	0,35	0,45	0,70	0,90	1,10	500
DNB	0,10	0,11	0,14	0,29	0,39	0,49	100
Krediidipank	0,05	0,05	0,05	0,10	0,10	0,15	100/200 (4)

Kursid on päeva jooksul korrigeeritavad; (3) personaalpanganduse klientidele; (4) internetipangas/kontoris (7) päevalõpu kontojäägilt, Äripanga jooksva hoiuse intressimäär on nüüd 0%

Pankade kontaktandmed

Citadele Pank Narva mnt. 63/1, Tallinn, tel 770 0000, faks 770 0001, e-post: info@citadele.ee, www.citadele.ee
Versobank Hallivanamehe 4, Tallinn, tel 680 2500, faks 680 2501, www.versobank.com
DnB PANK Tartu mnt 10, Tallinn, tel 686 8500, faks 686 8501, e-post: info@dnb.ee, www.dnb.ee
Eesti Krediidipank Narva mnt 4, Tallinn, tel 669 0941, faks 661 6037
Tallinna Äripank Vana-Viru 7, Tallinn, tel 668 8066, faks 668 8065

BALTI ETTEVÕTETE NOTEERIMATA VÕLAKIRJAD — REKLAAM

võlakiri	ISIN kood	emiteerimis-kuupäev	lunastamis-tähtaeg	kupongimäär	intressimakse sagedus	nimi-väärtus, €	emissiooni maht, €
PlusPlus Capital	EE3300110980	24.10.2016	1.10.2017	10,00%	kvartaalne	100	3 000 000
Finora Capital	EE3300110659	10.03.2015	15.03.2018	9,75%	kvartaalne	1 000	4 000 000
Creditstar	EE3300111046	1.12.2016	1.06.2018	11,00%	kvartaalne	1 000	15 000 000
Mainor Ülemiste	EE3300110691	16.06.2015	26.11.2018	7,00%	kvartaalne	1 000	5 000 000
PlusPlus Capital	EE3300110840	25.01.2016	1.02.2019	13,00%	kvartaalne	1 000	4 000 000
Finora Capital	EE3300110972	22.09.2016	22.05.2019	9,25%	kvartaalne	1 000	1 000 000
Endover Kinnisvara - Vega Residents	EE3300111228	30.05.2017	30.05.2019	11,00%	kvartaalne	100	6 500 000
PlusPlus Capital	EE3300111079	20.12.2016	1.10.2019	12,00%	kvartaalne	100	7 000 000
IuteCredit Europe A8	EE3300111020	28.11.2016	15.10.2019	14,00%	kvartaalne	100	1 400 000
Creditstar	EE3300111053	1.12.2016	1.12.2019	12,50%	kvartaalne	1 000	15 000 000
IuteCredit Europe A9	EE3300111194	12.05.2017	15.06.2020	14,00%	kvartaalne	100	2 000 000

REDGATE CAPITAL

Redgate Capital AS Pärnu mnt 10, Tallinn 10148, tel 66 68 200, bonds@redgatecapital.eu, www.redgatecapital.eu

FONDID — REKLAAM

LHV Varahaldus — 10.08

	ost	müük	NAV	riski-aste	% aasta algusest	tootlus (p.a), % 12 kuud	3 aastat	5 aastat	fondi maht
Pensionifond L, EUR	1,62	1,62	1,62	2,33	2,12	2,74	4,03	4,17	716 289 845
Pensionifond M, EUR	1,27	1,27	1,27	1,42	1,59	1,55	3,35	3,63	88 004 481
Pensionifond S, EUR	1,28	1,28	1,28	1,37	-0,52	-1,51	1,52	2,18	64 528 894
Pensionifond XL, EUR	1,43	1,43	1,43	2,73	3,04	4,45	4,83	5,06	124 572 955
Pensionifond XS, EUR	1,19	1,19	1,19	0,91	-0,41	-0,81	1,52	2,25	20 744 568
Täiendav Pensionifond, EUR	1,66	1,67	1,67	2,88	4,38	6,22	6,33	6,33	14 007 342
LHV Pensionifond Indeks	0,67	0,67	0,67		-0,20	-	-	-	5 446 985
LHV Pensionifond Indeks Pluss	0,69	0,69	0,69		3,34	-	-	-	1 021 700
LHV Pensionifond Intress Pluss, EUR	0,78	0,79	0,79	1,58	-0,76	-1,27	0,38	1,00	537 969
LHV Pärsia Lahe Fond A, EUR	11,63	11,75	11,75		3,64	4,84	-8,30	8,44	11 619 439,26
LHV Maailma Aktsiad Fond A, EUR	10,24	10,34	10,34		8,26	17,17	8,75	5,12	4 110 633,92
LHV Maailma Aktsiad Fond B, EUR	6,54	6,61	6,61		8,26	17,17	8,75	5,12	-

Nordea Pensions Estonia — 10.08

	ost	müük	NAV	riski-aste	% aasta algusest	tootlus (p.a), % 12 kuud	3 aastat	5 aastat	fondi maht
Nordea Pensionifond A, EUR	1,11	1,11	1,11	6,03	0,99	2,85	3,78	4,12	214 677 205,23
Nordea Pensionifond A Pluss, EUR	0,96	0,96	0,96	9,15	0,58	4,85	5,41	5,28	29 260 262,01
Nordea Pensionifond B, EUR	1,00	1,00	1,00	3,74	1,05	0,62	2,34	2,7	23 827 197,82
Nordea Pensionifond C, EUR	0,89	0,89	0,89	2,02	0,29	-1,57	1,32	1,77	13 340 372,90
Nordea Pensionifond Aktsiad 100, EUR	1,49	1,52	1,50	12,15	0,21	7,19	6,87	6,92	10 773 896,05
Nordea Pensionifond Intress Pluss, EUR	0,79	0,81	0,80	3,20	0,62	0,28	2,76	2,86	2 393 596,78

Trigon Asset Management — 10.08

	ost	müük	NAV	riski-aste	% aasta algusest	tootlus (p.a), % 12 kuud	3 aastat	5 aastat	fondi maht
Trigon Balti Fond C, EUR	21,74	22,51	22,07	7,37	15,68	21,33	19,71	13,04	3 947 585,77
Trigon Uus Euroopa Fond C, EUR	34,41	35,63	34,93	11,57	25,40	36,98	12,69	13,75	152 424 000,78
Trigon Venemaa Top Picks Fond C, EUR	22,14	22,93	22,48	21,51	-9,60	23,37	12,66	1,48	8 896 770,45

Fondivalitsejate kontaktandmed

LHV Varahaldus AS Tartu mnt 2, Tallinn 10145, tel 680 0400, faks 680 0402, info@lhv.ee, www.lhv.ee
Nordea Pensions Estonia AS Liivalaia 45/47, Tallinn 10145, tel 710 1250, faks 710 1251, eesti@nordea.com, www.nordea.ee
Trigon Asset Management AS Viru Väljak 2, Tallinn 10111 tel. +372 667 92 00, www.trigon.ee

Maaklerifirmade kontaktandmed

LHV Tartu mnt 2, Tallinn, tel 680 0400, faks 680 0402

Äripäev
Tööstusuudised.ee

toimetaja Juhan Lang
tel 667 0097
toimetajad@aripaev.ee

INVESTOR TOOMASE BLOGI

Milline on minu sõjaplaan?

Samal ajal kui USA ja Põhja-Korea vastastikku teravusi vahetavad, olen minagi väikestviisi sõjaplaani pidanud.

See, et sõdurid, kindralid või riigijuhid hommikul saapad jalga panevad ja vastavalt kontorisse või sõjatandrile lipata viitsivad, taandub lõpuks ikkagi ressurssidele. Olgu siis eesmärk nende säilitamine, kaitsmine või juurde hankimine.

Samal põhjusel on ka investoritel geopoliitiliste pingete eskaleerumisel rohkem motivatsiooni end kuvari taha hinnaliikumisi jälgima seada. Nimelt teavad kõik vähegi pikemalt turgudel toimetanud investorid, et ehkki ühiskondade ja üksikisikute jaoks on sõjad tragöödiad, ei pruugi need seda sugugi olla börside jaoks.

Investoritele on sõjad kullaauk

Finantskirjanduses on toodud näidet 1915. aastast kui kõigi aegade parimast börsiaastast, olgugi et parasjagu käis esimene maailmasõda. Teise maailmasõja ajal polnud pilt nii mustvalge – tagantjärele tarkuses võib küll täheldada, et suurepäraseid ostukohti jagus mitmel korra ja midagi hullu ei juhtunud, kui sõjaaeg lihtsalt rahulikult aktsiates ära istuda. Küll maksnuks juba siiski aktsiaportfelli hajutada.

Mina ei pea ennast ei välispoliitika ega ka sõjanduseksperdiks. Küll olen täheldanud, et senise ajaloo jooksul pole ükski sündmus suutnud murda aktsiate pikaajalist tõusutrendi. Ainus tõdemus, mis ma enda jaoks sõdade, terroriaktide ja mistahes muude tõsiseltvõetavate kriiside puhul teinud olen, on see, et need tekitavad turgudel tavapärasest suuremaid kõikumisi. Suuremad kõikumised on omakorda muusika minusuguse pikaajalise investori kõrvadele, kel raha rohkem kui ideid. Nii olengi viimastel päevadel, kulm kipras, USA ja Põhja-Korea ähvardusi kajastavat uudisvoogu jälginud.

Olen juba tolmu maha pühkinud nii enda jälgimis- kui ka ostunimekirjalt – aktsiaid, mida soodsalt soetada sooviks, on mitu. Nii neid, mis juba portfellis, kui ka neidki, mida sooviks juba pikemat aega osta, ent olen ikka ja jälle liiga kalliks põlanud.

> **Olen juba tolmu maha pühkinud nii enda jälgimis- kui ka ostunimekirjalt – aktsiaid, mida soodsalt soetada sooviks, on mitu.**
> investor Toomas

INDEKS

Volatiilsusindeks VIX kerkis neljapäeval hüppeliselt

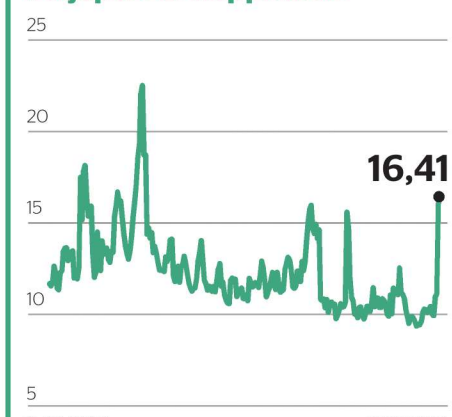

ALLIKAS: BLOOMBERG

Kui ähvardused saavad teoks

Turgudesse pessimistlikumalt suhtuvad investorid on juba pikemat aega otsinud head põhjust, mis turud langusesse viiks. Olgu selleks, siis Trump või Brexit, geopoliitilised pinged siin ja seal või mistahes muu põhjus, mis pikki aastaid finantsportaalide uudisvoogu täitnud. Seni on iga järsem langus silmapilkselt taas üles ostetud ja miski ütleb mulle, et Põhja-Koreaga läheb samamoodi. Mis saab aga siis, kui nii ei lähe ning USA presidendi ning Põhja-Korea liidri Kim Jong-uni ähvardused saavad teoks?

Taoliste kriiside ajal oleme tunnistajaks olnud kõikvõimalikele hädadele, alates hüperinflatsioonist kuni tõelise majandusliku depressioonini. Kõige hullema stsenaariumi korral varun veidi konserve ning ülejäänud raha pargin ikkagi aktsiatesse – ajalugu palju paremat strateegiat oma varanatukese kaitsmiseks ei tunne.

Investor Toomas on Äripäeva välja mõeldud tegelane, aga tema käsutuses on reaalne raha, mida ta investeerib finantsturgudele. Toomas alustas tegevust 2002. aasta alguses, mil tema käsutusse anti investeerimiseks miljon krooni. Toomase investeerimisotsused langetab Äripäeva börsitoimetus, investeerimismõtteid jagab investor Toomas Äripäeva tagumisel leheküljel ja veebis.

PORTFELL

Kuidas läheb Toomase investeeringutel?

päevane muutus

–0,26%

väärtus 284 738,50 eurot
51% aktsiad / **43%** raha / **6%** võlakirjad

aktsiate päevane muutus protsentides

Lerøy Seafood	**0,45**
Apranga	0
Apple	–0,21
Microsoft	–0,22
Baltic Horizon Fund	–0,37
Berkshire Hathaway B-aktsia	–0,69
iShares MSCI Brazil Capped (EWZ)	–0,69
Tallink	–0,88
Olympic EG	–1,05
Ryanair	–1,59
Statoil	**–2,09**

Viimased tehingud

Ostis: 19. juunil 100 iShares MSCI Brazil Capped (EWZ) osakut hinnaga 30,91 eurot osaku kohta. Tehingusumma oli 3091,20 eurot. Teenustasu oli 14,13 eurot.
Müüs: 11. mail 210 Lerøy Seafoodi aktsiat hinnaga 47,8 eurot aktsia. Tehingusumma oli 10 043,35 €. Teenustasu oli 15,06 €.

SINU ARVAMUS

Kommenteeri Toomase investeerimisotsuseid, jaga oma kogemusi või esita küsimusi veebilehel www.aripaev.ee või e-kirjaga aadressil investor.toomas@aripaev.ee

OMX TALLINN

52 nädalat

Tallinna börsi üldindeks, kajastab põhi- ja lisanimekirja aktsiate liikumisi.

1252,39 **-0,17%** ▼

perioodi kõrgeim	1254,55
perioodi madalaim	993,78

BÖRS

Korea kriis tabas tehnomiljardäre

USA ja Põhja-Korea konflikt, millest kardetakse sõjaks paisumist, tabas ka tehnoloogiasektori aktsiaid. Seetõttu langes Amazoni rajaja Jeff Bezos koha võrra maailma rikkaimate edetabelis, vahendas uudisteagentuur Bloomberg. Maailma 500 rikkaimat inimest kaotasid neljapäevase aktsiate kukkumise tagajärjel kokku 42,7 miljardit dollarit. Üks suuremaid kaotajaid oli Bezos, kes jäi päevaga ilma ligi 2 miljardist dollarist ja pidi loovutama edetabeli teise koha Hispaania Zara rõivabrändi rajajale Amancio Ortegale.
Teised suuremad päevased kaotajad olid NetEase'i asutaja William Ding, kes kaotas napilt 1,7 miljardit, Mark Zuckerberg, kes kaotas ligi 1,6 miljardit, Hiina Evergrande'i rajaja Hui Ka Yan, kes kaotas veidi üle miljardi ning Alibaba rajaja Jack Ma, kel sulas päevaga portfellist veidi vähem kui miljard dollarit.

PANE TÄHELE

Hongkongi majanduskasv üllatas. SKP tõusis teises kvartalis 3,8%, Bloombergi analüütikud ootasid 3,3protsendilist kasvu.

Euroopa aktsiatel üheksa kuu halvim nädal. USA ja Põhja-Korea kriisi tõttu kukkusid need kolm päeva järjest.

LHV insaiderid müüsid hulga aktsiaid. Müüjad kuulusid LHV ladvikusse või olid nendega seotud isikud.

BÖRSIKAUBAD

Kütused 11.08

USD	
Nafta IPE, bbl	51,84
Nafta NYMEX, bbl	48,49
Mootoribensiin, t	546,25
Diislikütus, t	494,50
Kerge kütteõli, t	474,25
Masuut (1% väävel), t	321,00
Maagaas Henry Hub, btu, USD	2,985

Põllumajandus 11.08

nael = 453,59 g

Kohv NYBOT, USc/nael	137,30
Valge suhkur NYSE LIFFE, USD/t	366,80
Kakao NYBOT, USD/t	1966,00
Nisu NYSE LIFFE, USD/t	141,50
Rapsiseemned NYSE LIFFE Pariis	370,5

Värvilised metallid 10.08

USD/t

Alumiinium LME	2030,5
Vask LME	6444,5
Plii LME	2378
Nikkel LME	10840
Tina LME	20275
Tsink LME	2950

Väärismetallid 11.08

USD/unts, unts = 31,105 g

Kuld COMEX	1290,00
Plaatina NYMEX	987,78
Pallaadium NYMEX	900,82
Hõbe COMEX	17,15

VALUUTA

Euroopa Keskpank

Austraalia dollar	AUD	1,489
Bulgaaria leev	BGN	1,956
Hiina jüaan	CNY	7,807
Hongkongi dollar	HKD	9,168
India ruupia	INR	75,208
Jaapani jeen	JPY	128,760
Kanada dollar	CAD	1,492
Korea won	KRW	1341,210
Norra kroon	NOK	9,336
Poola zlott	PLN	4,272
Rumeenia leu	RON	4,574
Singapuri dollar	SGD	1,600
Suurbritannia nael	GBP	0,903
Šveitsi frank	CHF	1,134
Taani kroon	DKK	7,438
Tai baat	THB	39,021
Tšehhi kroon	CZK	26,157
Türgi liir	TRY	4,146
Ungari forint	HUF	305,370
USA dollar	USD	1,173

ALLIKAS: BLOOMBERG KELLA 17 SEISUGA

EUR/SEK ▲
9,5680

EUR/RUB ▲
70,2875

BÖRS

Tallinn 11.08

aktsia	sulgemis-hind, EUR	muutus eelm, %	käive, EUR	P/E	ROE	P/B	divid. tootlus
Arco Vara	1,350	1,50	405	-	-8,1%	0,83	0,7%
Baltika	0,294	3,16	125	-	-1,2%	2,58	0,0%
Ekspress Grupp	1,340	0,00	-	9,1	9,1%	0,83	4,5%
Harju Elekter	4,250	1,19	20 548	2,7	47,1%	1,28	4,2%
LHV Group	10,800	0,93	42 968	14,4	21,0%	3,03	1,4%
Merko Ehitus	9,500	0,00	13 780	22,4	6,1%	1,38	4,3%
Nordecon	1,270	2,42	6 047	23,6	5,1%	1,20	7,1%
Olympic EG	1,880	-1,05	92 812	9,0	29,0%	2,62	5,3%
PRFoods	0,483	1,90	2 659	42,7	1,9%	0,82	0,0%
Pro Kapital Grupp	2,360	0,00	-	-	-2,7%	1,54	0,0%
Silvano FG	2,690	0,00	33 894	10,7	22,8%	2,45	7,4%
Skano Group	0,560	0,00	-	-	-23,0%	0,56	0,0%
Tallink Grupp	1,130	-0,88	196 730	17,5	5,3%	0,93	2,7%
Tallinna Vesi	12,600	0,00	12 742	11,2	23,8%	2,66	4,3%
Tln Kaubamaja	9,560	0,10	46 645	15,1	15,4%	2,33	6,6%
Trigon PD	0,580	0,00	-	-	-2,1%	1,09	0,0%
Baltic Horizon Fund	1,355	-0,37	15 522	-	-	-	-

P/E arvutatud viimase nelja kvartali vahearuande (kui on olemas, siis rahvusvahelise raamatupidamisstandardi (IAS) kohase) konsolideeritud koondkasumi emaettevõtja osa põhjal

Riia 11.08

aktsia	sulgemis-hind, EUR	muutus eelm, %	P/E	P/B	divid. tootlus
Grindex	8,38	1,58	5,8	0,6	-
Latvijas Gaze	9,11	0,00	23,0	1,1	-
Olainfarm	11,40	-0,87	13,2	1,6	-
SAF Tehnika	5,49	0,37	10,7	1,4	-

Baltika ▲
+3,16%

Olympic EG ▼
–1,05%

Helsingi 11.08

aktsia	hind, EUR	muutus eelm, %	P/E	P/B	divid. tootlus
Alma Media	6,77	-1,88	19,3	4,5	2,4
Citycon	2,27	-1,13	16,2	0,9	6,2
Elisa Comm.	35,28	-1,31	17,9	6,4	4,3
Finnair	8,98	-2,39	-	1,7	-
Fortum	14,03	-0,71	32,6	1,0	-
HKScan	3,05	0,33	-	0,4	5,3
Kesko	44,61	-0,27	26,2	2,2	4,5
Neste Oil	34,68	-0,91	-	2,3	3,7
Nokia	5,28	-1,59	-	1,7	-
Olvi	30,00	0,00	17,8	3,0	2,5
PKC Group	23,55	0,00	84,1	3,6	-
Stockmann	7,00	-1,76	-	0,5	-
Stora Enso	11,22	-0,18	-	1,6	-
UPM Kymmene	22,45	-0,36	-	1,5	4,2
YIT	6,89	-1,64	114,8	1,6	3,2

Vilnius 11.08

aktsia	hind, EUR	muutus eelm, %	P/E	P/B	divid. tootlus
Apranga	2,73	0,00	-	3,1	5,9
City Service	-	-	-	-	-
Invalda	4,910	0,00	-	-	-
Linas Agro	0,699	-0,14	31,5	0,7	-
Panevezio Statybos	1,240	-1,59	-	0,6	-
Siauliu Bankas	0,585	-2,34	2,8	1,3	-
Snaige	0,350	0,00	-	0,7	-

LOE VEEBIST
Värsked börsiuudised: **www.aripaev.ee/bors**
Turuülevaade: **investor.aripaev.ee**

reklaamitoimetaja Marina Altmaa
tel 667 0161
marina.altmaa@aripaev.ee

Kõigi Eesti ettevõtete **taust ja seosed** Äripäeva Infopangast!

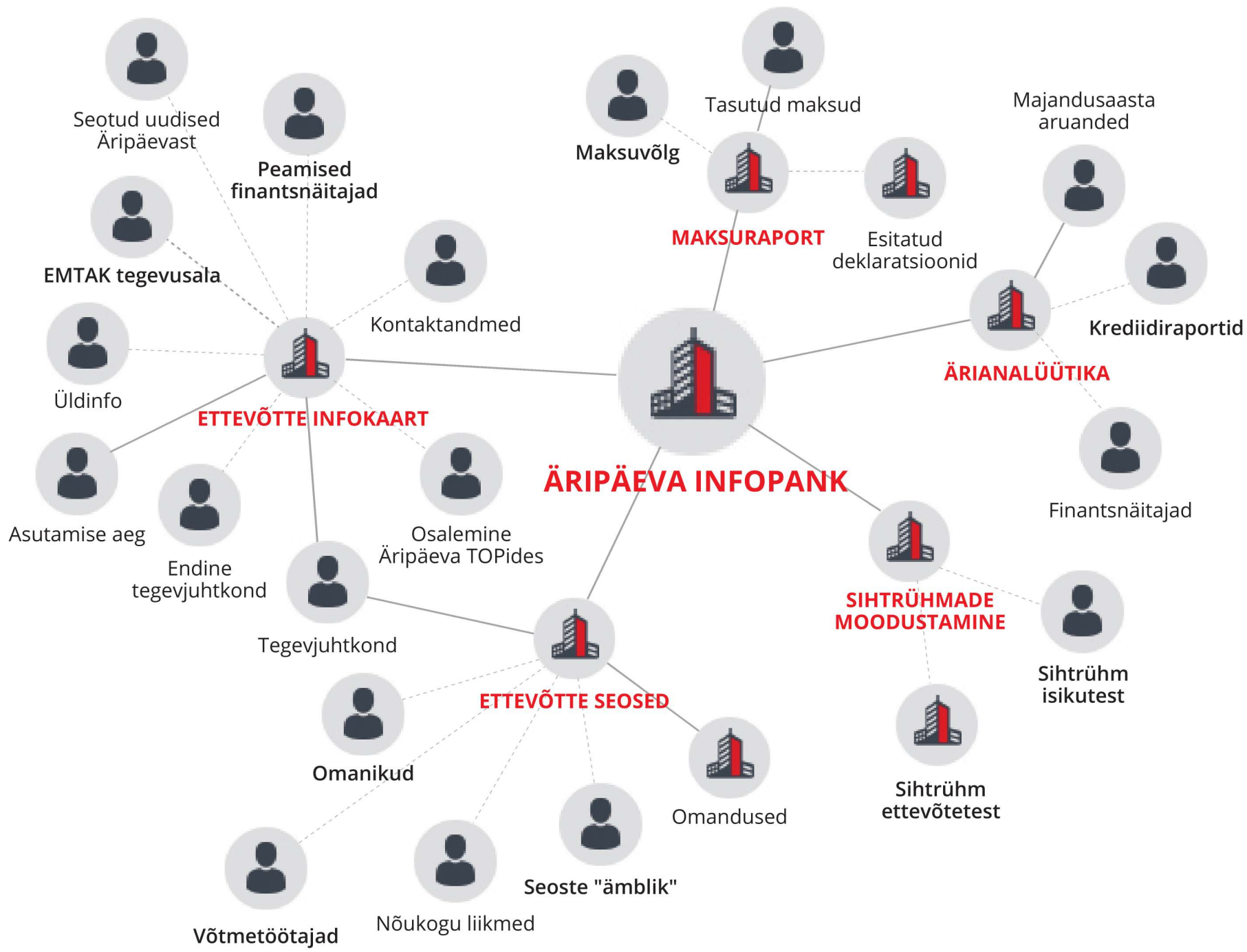

Äripäeva Infopank | telefon: (+372) 667 0008 | e-post info@infopank.ee

www.infopank.ee

Äripäev
Esmaspäev, 14. august 2017
nr 142 (5740) 3 eurot
ISSN 1406-2585

ROMAN TAVAST
EST. 1923

TÄNA JA TUNNUSTA
TÖÖTAJAID NING KOOSTÖÖPARTNEREID.

Staažimärgid kaua panustanud töötajatele.

Rinnamärgid juhatuse ja nõukogu liikmetele.

Unikaalsed korporatiivehted töötajatele ja koostööpartneritele.

Logomärgid eesliini töötajatele.

Meie kirg on ajatud asjad.

Kui kullassepp ja kunstnik Roman Tavast asutas 1923. aastal märkide, medalite ja auhindade valmistamise ettevõtte, sai sellest Eesti Vabariigis valdkonna suurim ja hinnatuim tegija. Me oleme teinud oma tööd südamega ligi sajandi ja teame seetõttu, mida tähendavad aeg ja traditsioonid. Me oskame neid luua ka oma klientidele. On selleks siis auraha, märk, medal või kooli lõpusõrmus - ükski nendest ei ole pelgalt ehe, vaid tükike aega, millel on rääkida oma hingega lugu.

Roman Tavast

WWW.ROMANTAVAST.EE